

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Lärosäte: Högskolan Kristianstad
Yrkesexamen: Förskolläraexamen

Beskrivning

Organisation och upplägg

Läroutbildning vid Högskolan Kristianstad (HKR) har bedrivits sedan mitten av 1800-talet. Nuvarande Förskolläroutbildning ges vid HKR sedan 2011. Utbildningen är en akademisk professionsutbildning där utbildningens upplägg och genomförande möjliggör att teori och praktik integreras liksom att kunskapsformerna kunskap och förståelse, färdighet och förtrogenhet samt värderingar och förhållningssätt integreras. De ingående delarna i utbildningen samspelar med varandra och bidrar till att utveckla varje students läroidentitet, lärokompetens och vetenskapliga förhållningssätt.

Utbildningen organiserad under Fakulteten för läroutbildning. Fakulteten leds av en dekan och fakultetsnämnden utgör beslutande organ. Förskolläroutbildningen leds av en programområdesansvarig som har budget och kvalitetsansvar för programmet. Undervisande lärore organiseras i en programgrupp, i olika ämnesgrupper och i lärolag. I ett fakultetsgemensamt kalendarium säkertställs mötestid för respektive grupp. Programgruppen leds av programområdesansvarig och samtliga lärore som undervisar i programmet kallas till träffar sex halvdagar per läsår. Träffarna syftar till kontinuerlig uppföljning och kvalitetsutveckling av programmet och är ett led i arbetet för en hög pedagogisk medvetenhet och hög pedagogisk kvalitet i planering och genomförande av kurser. Träffarna kan ha teman som rör programmets övergripande upplägg, som till exempel progression i betygskriterier för VFU, former för genomförande av undervisning eller examinationsformer. Härutöver kallas kursansvariga och examinatorer till minst två planeringsdagar per år för internt kvalitetsarbete och programutveckling. Ämnesgrupperna leds av företrädare för ämnet och ämnets didaktik och har sex planerade halvdagsträffar per år. I ämnesgrupperna behandlas ämnes- och ämnesdidaktiskt kursinnehåll i relation till aktuell forskning. Kursansvariga kallar i sin tur till lärolagsmöten för planering och uppföljning av aktuella kurser.

Programutveckling och säkring av examensmålen

I samband med att utbildningens samtliga kurser genomförts minst en gång och de första kullarna studenter utexaminerats, gjordes en genomlysning av förskolläroutbildningen. Utbildningen organiserades vid starten 2011 i större kurser om 15-30 hp där utbildningsvetenskaplig kärna, ämne och VFU tillsammans utgjorde innehållet i kurserna. I översynen 2016 ville vi försäkra oss om att samtliga examensmål omsätts i lärandemål som examineras i kurserna, samt att progression i hur examensmålen examineras finns mellan kurserna. Översynen visade att följande aspekter behövde tydliggöras (1) det examensmål (SFS 2010:541, mål 23) som rör att visa självkänedom och empatisk förmåga, (2) progressionen mellan kurserna i formuleringen av vissa lärandemål, (3) den vetenskapliga progressionen avseende examination av innehåll respektive form, (4) fördelning av examinerande lärandemål med fokus på högskoleförlagd respektive verksamhetsförlagd utbildning samt (5) kontinuitet och progression i kurslitteratur. Fem arbetsgrupper bildades och fick till uppgift att arbeta fram och presentera förslag till förbättringar som efterhand har implementerats i utbildningsplan respektive berörda kursplaner. Bland exemplen kan nämnas att lärandemål som rör aktuellt examensmål (mål 23) har skrivits fram i kursplaner (jfr. t.ex. i kurs FO404L och FO702L, värderingsförmåga och förhållningssätt), att lärandemål som uttrycks i kursplanerna har tydliggjorts avseende formulerad progression, att en handlingsplan för vetenskaplig progression och

vetenskapligt skrivande tagits fram. Den pilotutvärdering som programmet deltog i under läsåret 16/17 bidrog också till programutveckling där exempelvis kvalitativa och kvantitativa metoder samt undervisningsbegreppet stärkts i utbildningen.

Lärandemålen i respektive kurs relateras till examensmålen i relation till *Kunskap och förståelse, Färdighet och förmåga* samt *Värderingsförmåga och förhållningssätt*. Kursexaminator ansvarar för rättssäker examination enligt de riktlinjer som HKR upprättat i Regler för kursansvar och examination. På detta sätt säkerställer vi att studenterna vid avslutad utbildning har uppnått samtliga examensmål.

Lärandemål med utgångspunkt i perspektiven yrke, ämne och forskning: Kursernas formulerade lärandemål utgår från perspektiven yrke, ämne och forskning samt förenar krav på kopplingar mellan beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund. För bedömning av VFU diskuterar kursansvariga i samarbete med VFU-handledare på fältet, med utgångspunkt i aktuella lärandemål, ett bedömningsunderlag för varje VFU-period.

Nuvarande struktur och inriktning

Utbildningens upplägg beskrivs i utbildningsplanen och kurserna konkretiseras i kursplaner. Kurserna omfattar vanligen 30 hp med undantag för termin 3 som är delad i två kurser om 7,5 hp respektive 22,5 hp och termin 7 som är delad i två kurser om 15 hp. Kurserna är i sin tur indelade i moment som utgörs av antingen UVK eller ämnes- och ämnesdidaktiska studier. VFU är under den första terminen yrkesprövande och inkluderas i det UVK-moment som rör läroplansteori och allmäntdidaktik. I syfte att skapa kopplingar mellan teori och praktik - mellan innehåll och didaktisk utövning - inkluderas VFU i övriga kurser i de moment som rör ämnes- och ämnesdidaktiska studier inom det förskolepedagogiska fältet. I kurserna finns således en helhetssyn på utbildningens olika delar som UVK, ämnes- och ämnesdidaktiska studier samt VFU vilket konkretiserar principen yrke-ämne-forskning. Med förankring i profession och förskolans bildningstradition - och mot ovanstående bakgrund - innehåller samtliga kurser kunskapsfördjupning inom områdena ämneskompetens, didaktisk kompetens i relation till aktuellt innehåll och till förskolebarns lärande och utveckling samt integrativ kompetens, det vill säga kompetens att undervisa ämnesövergripande.

Rubriken för ett moment visar huruvida innehållet utgörs av UVK alternativt ämnes- och ämnesdidaktiska studier inklusive VFU. Samtliga kursmoment som utgörs av ämnes- och ämnesdidaktiska studier har fått en rubrik som inleds med begreppen "Lek, utveckling och lärande". Syftet är att markera ett integrativt anslag med en helhetssyn på didaktikens frågor om vad, varför, för vem och hur. Benämningen "Lek, utveckling, lärande" syftar också till att framhålla lekens samt de estetiska uttrycksformernas betydelse för barns lärande och utveckling kring ett visst innehåll. Därmed skapas också en tydlig koppling till den specifika VFU som utgör en del av ämnes- och ämnesdidaktiska studierna. Varje kurs innehåller specifika kunskapsområden. Rubriken för respektive kurs ger en signal om aktuella kunskapsområden.

Utbildningsvetenskaplig kärna (60 hp). Den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK) omfattar såväl läroplansteoretiska som didaktiska perspektiv på lärares arbete i förskolan. Utgångspunkten tas i förskolans historia och värdegrund som sätts i relation till förskolans förutsättningar nu och i framtiden. Vetenskapsteori och forskningsmetodik knyts till studier av omsorg, fostran och lärande i förskolan. Barns uppväxtvillkor, barns lärande och utveckling och förskolans uppdrag att möta alla barn studeras utifrån ett interkulturellt perspektiv. Uppföljning och analys samt utvärdering och utvecklingsarbete kopplas såväl till barns lärande som till förskolans verksamhet och den egna yrkesrollen.

Ämnes- och ämnesdidaktiska studier (105 hp). Ämnes- och ämnesdidaktiska studier har såväl ett ämnesfördjupande som ett innehållsfokuserat didaktiskt perspektiv på barns lek, utveckling och lärande. Inom ramen för ämnes- och ämnesdidaktiska studier studeras estetiska ämnesinnehåll såväl som estetiska lärprocesser, lek och lärande, barns kommunikation och språkutveckling, matematik samt ett humanistiskt, samhällsvetenskapligt och naturvetenskapligt innehåll. Ett ämnesintegrerat och tematiskt arbetssätt studeras, praktiseras och problematiseras. Fältstudier med anknytning till respektive kursinnehåll förekommer i olika verksamheter, vilka syftar till att ge studenten erfarenheter av olika miljöer, utanför förskolan, där barn vistas och lär.

Verksamhetsförlagd utbildning (30 hp). Verksamhetsförlagd utbildning (VFU) omfattar 30 hp som genomförs med kvalificerad handledning i förskola och förskoleklass. VFU:n utgör en del av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna och knyts till ett för respektive moment relevant innehåll. Genom VFU:n ges studenten möjlighet att möta förskolan som kunskapsfält, yrkesfält och forskningsfält. Utbildningen ska ge studenten förutsättningar att förstå, inspirera och stödja barns tänkande och lärande och vetenskapligt grundad kunskap ges utrymme att möta beprövad erfarenhet samt olika kunskapsstraditioner. VFU:n har en uttalad progression på så vis att den första perioden förväntas ge studenten möjlighet att pröva på och reflektera över sitt kommande yrke. Under utbildningens gång ökar studentens eget ansvar för förskoleverksamheten successivt. I den avslutande terminen förväntas studenten under handledning ta ett helhetsansvar för verksamheten i den barngrupp där VFU:n genomförs samt utifrån ett vetenskapligt synsätt analysera den egna yrkesrollen. Under termin 3, 4 och 6 erbjuds studenten möjlighet att genomföra sin VFU utomlands.

Självständigt examensarbete (15 hp) Examensarbetet omfattar 15 hp och är på grundnivå inom ramen för utbildningsvetenskap med inriktning mot det förskolepedagogiska området. Examensarbetet ger studenten möjlighet till fördjupande studier inom ett kunskapsområde, att kritiskt granska förskolans verksamhet samt bidra till kunskapsutveckling inom området. Examensarbetet ger också studenten utökade möjligheter att knyta samman såväl ämnes- och ämnesdidaktiska studier som den utbildningsvetenskapliga kärnan med VFU:n. Genom ett samarbete med kommuner i närområdet erbjuds studenten att genomföra sitt examensarbete i nära samarbete med förskolor och de praktisknära frågor som det kan finnas ett behov av att belysa. Arbetet ska om möjligt kopplas till någon av högskolans aktiva forskningsmiljöer.

Tabell 1: Förskollärautbildningens kursupplägg

Termin 1	Förskola i dåtid nutid och framtid FO105 (30 hp)		
	Moment 1: UVK (7,5 hp) Utbildningens historia, organisation och villkor i ett uthålligt samhälle	Moment 2: UVK (15 hp) Läroplansteori och allmänt didaktik Omfattar VFU (3 hp)	Moment 3: LUL (7,5 hp) Lek, utveckling, lärande och förskolläraryrket
Termin 2	Språkets betydelse för barns utveckling och lärande FO205L (30 hp)		
	Moment 1: UVK (15 hp) Utveckling och lärande	Moment 2: LUL (15 hp) Läs- och skrivutveckling Omfattar VFU (6 hp)	
Termin 3	Naturvetenskap, teknik och estetik i mötet med alla barn F306L (22,5 hp)		Naturvetenskap och bilduttryck i mötet med alla barn FO371L/FO351L (7,5 hp) (valbar på engelska)
	Moment 1: UVK (7,5 hp) Specialpedagogik	Moment 2: LUL (15 hp) Estetiska läroprocesser, naturvetenskap och teknik Omfattar VFU(6 hp)	Moment 1: LUL (7,5 hp)
Termin 4	Hållbar utveckling i förskolan FO404L (30 hp)		
	Moment 1: UVK (7,5 hp) Ledarskap och konflikthantering, metod och vetenskapligt förhållningssätt	Moment 2: LUL (15 hp) Tematiskt arbete, naturvetenskap och pedagogisk dokumentation Omfattar VFU(6 hp)	Moment 3: LUL (7,5 hp) Hållbar utveckling och lärande för hållbar utveckling (7,5 hp)
Termin 5	Matematik och språklig mångfald i förskolan FO506L (30 hp)		
	Moment 1: LUL (7,5 hp) Grundläggande matematikutveckling	Moment 2: LUL (22,5 hp) Estetiska läroprocesser som redskap i barns lärande	
Termin 6	Vetenskapsteori, barndomar och mötesarenor FO603L (30 hp)		
	Moment 1: UVK (7,5 hp) Vetenskapsteori, forskningsmetodik och statistik	Moment 2: LUL (7,5 hp) Barndom och barns villkor	Moment 3: LUL (15 hp) Samverkan och förskoleklassen som skolform Omfattar VFU (4,5 hp)
Termin 7	Examensarbete FO752L (15 hp)		Utvärdering och utveckling i förskolan FO702L (15 hp)
	Självständigt arbete (15 hp)		Moment 1: UVK (7,5 hp) Utvärdering och utvecklingsarbete Omfattar VFU (6 hp)

Förskolläraryrket utbildningens pedagogiska profil

Förskolläraryrket utbildningens pedagogiska profil omfattar följande ställningstaganden, vilka ska genomsyra samtliga kurser om än i varierande grad.

En utbildning som håller samman perspektiven yrke, ämne och forskning. Förskolläraryrket utbildningen har av tradition en stark yrkesinriktning och innefattar verksamhetsförlagd utbildning i samtliga kurser (VFU). Med ökade krav på ämnesfördjupning följer krav på didaktiska perspektiv relaterade till förskolans uppdrag och bildningsideal, vilket förutsätter såväl erfarenhetsgrundad förskollärarkompetens som vetenskaplig förankring. Studentens vetenskapliga skolning och de forskningsförberedande inslag som ingår i utbildningen ska ses som redskap för professionsutveckling – förståelse av yrkets villkor och möjligheter – samt vara forskningsförberedande. Förskolläraryrket utbildningen är således uppbyggd kring tre samverkande perspektiv: ett yrkes-, ett ämnes- och ett forskningsperspektiv. Det betyder att samtliga delar av utbildningen omfattar de tre perspektiven, men i varierande grad.

En utbildning för samhälle och framtid. Förskolläraryrket utbildningen vid HKR ska präglas av ett synsätt där förskolans samlade uppdrag (barns identitets-, språk-, kunskaps- och demokratiutveckling) ses som ett och samma uppdrag.

En utbildning för språk och kommunikation. Språkförmåga innefattar förståelse, analys och kritisk granskning av talad, skriven, visuell och multimedial kommunikation i olika kontexter. Undervisningen ska behandla frågor om hur förskollärare kan bidra till att ett undersökande och reflekterande perspektiv kan implementeras i förskolan för att möjliggöra barns utveckling till att bli kritiska ”läsare av världen” och ”formulerare av världen”.

En utbildning för hållbar utveckling förlagd i ett biosfärområde. Närheten till biosfärområdets särart ger unika möjligheter till autentiska upplevelser och kreativt skapande. Miljö- och demokratiperspektiv samt samhällsrelaterad förändring ska kopplas till ett vidgat kulturbegrepp och kunskap om nya mediala kunskaps- och kommunikationsformer.

En utbildning med internationella utblickar. Förskolläraryrket utbildningen erbjuder studenterna en utbildning för ett yrke som präglas av internationella och interkulturella perspektiv. En grundtanke är att hela utbildningen ska genomsyras av ett flerspråkighets- och medborgarperspektiv. Studenterna bereds tillfällen för lärande och utvecklande av en handlingsberedskap för interkulturella möten inom ramen för hållbar utveckling i förskolläraryrket.

Att omsätta den pedagogiska profilen till praktik i utbildningen

Arbetet med att diskutera och definiera innebörden av den pedagogiska profilens olika utgångspunkter pågår med olika fokus och intensitet. Om en pedagogisk profil ska hållas levande inom utbildningens ram är det ett arbete som kräver ständigt underhåll. För förskolläraryrket utbildningens del har vi erfarit att i takt med nya medarbetare och kursplaners justering behöver profilen uppdateras och implementeringsfaser starta på nytt. En angelägen uppgift framöver är att finna former för hur detta ska låta sig göras på ett smidigt och hållbart sätt och parallellt med övrigt förekommande övergripande arbete. En möjlig konsekvens är annars att den pedagogiska profilen riskerar att förminska till tomta ord. I dagsläget utgör profilen en utgångspunkt när det gäller att fatta beslut kring vad programmet ska stå för och utveckla. För att ytterligare stärka profilen har programmet tillsatt koordinatörer som är ansvariga för specifika områden i profilen. Följaktligen har programmet koordinatörer för VFU, för hållbar utveckling och för internationalisering. Diverse handlingsplaner som rör den pedagogiska profilen (och som nämns nedan) har utarbetats. Koordinatorernas uppgift är att driva respektive område i relation till programmet och bevaka frågor som rör området, både inom och utanför utbildningen.

Progressions- och handlingsplaner

I syfte att stärka progression och röda trådar i utbildningen har ett antal progressions- och handlingsplaner upprättats. Respektive plan finns tillgänglig för studenter och lärare på utbildningens digitala plattform. I det följande presenteras respektive plan:

Samlat dokument för Förskolläraryrket utbildningens vetenskapliga progression och handbok för rapportskrivande och inlämningsuppgifter. Forskningsanknytning i förskolläraryrket utbildning innehåller forskningsförberedande inslag som inledningsvis är erfarenhetsgrundade. Undervisningen tar avstamp i det studenterna redan vet och låter dem möta det nya i varierande sammanhang. Studenterna får pröva olika sätt att undersöka och dokumentera egen och andras verksamhet i förskolan och att analysera och diskutera sina dokumentationer – samt kritiskt reagera, granska och värdera. Från utbildningens början får studenterna erfarenheter av läsning och skrivande i olika genrer samt möjlighet att kritiskt och aktivt ta del av aktuell forskning inom sitt område (SOU 2008:109:391). Studenterna ges möjlighet att erövra erfarenheter av hur innehållet i ett kunskapsarbete i förskolan kan genereras, analyseras, värderas och diskuteras. Detta görs såväl ur ett verksamhetsperspektiv som ur olika teoretiska perspektiv, med hjälp av teorier och ämnesinnehåll som de möter i de olika kurserna under sin utbildning. Inriktningen på produktion av forskning kombineras med konsumtion av forskning. Sammanfattningsvis handlar forskningsanknytning och forskningsförberedande inslag i förskolläraryrket utbildning om att erfar nyttan med att undersöka genom att pröva olika sätt att göra erfarenheter synliga och möjliga att reflektera och kommunicera kring. Den vetenskapliga progressionen rör följande områden:

Progressionen i den forskningsförberedande och akademiska (vetenskapliga) undervisningen handlar om att i) *lyssna* till presentationer/föreläsningar med innehåll som kopplas till forskning och praxis på ett tydligt sätt ii) *läsa* forskningsbaserade texter med penna i hand iii) *samtala* om föreläsningars och texters innehåll i dialog med andra iv) *skriva* texter som granskas av andra.

Handbok för rapportskrivande och inlämningsuppgifter ger anvisningar kring upplägg och formalia som kan användas vid skrivande av olika texter såsom paper, essä och examensarbete inom förskolläraryrket utbildning. Handboken har en bred beskrivning av vad en rapport kan vara och vad den kan innehålla. En rapport kan vara en redogörande beskrivning av ett projekt eller en analytisk diskussion utifrån en forskningsfråga. Den kan vara en mindre omfattande skriftlig inlämningsuppgift, liksom ett omfattande examensarbete. Den här handboken lägger grunden för en möjlig progression i det vetenskapliga skrivandet. Den kan användas av lärare och studenter som utgångspunkt vid skriftliga inlämningsuppgifter och rapporter. Handboken är utformad med fristående avsnitt där delar kan lyftas ut och användas i delprovans anvisningar. Olika moment av rapportens delar betonas i anvisningar för delprovet. Vid examensarbete förväntas att alla delar beaktas.

Riktlinjer för VFU i förskolläraryrket utbildning. För VFU i förskolläraryrket utbildning finns ett dokument, *Riktlinjer för VFU*, framskrivet för alla terminer som innehåller VFU. Dokumentet har en övergripande beskrivning och information om gällande riktlinjer för hela HKR. Detta följs därefter av fyra huvudområden som examineras under hela utbildningen, *Ledarskap och kommunikativa förmågor*, *Pedagogisk dokumentation*, *Didaktiska och ämnesdidaktiska strategier* samt *Teoretiska perspektiv*. Dessa fyra huvudområden är framskrivna som en progression för VFU och vägleder både studenter, lärare och handledare genom VFU-perioderna med hjälp av lärandemål och betygskriterier.

I VFU- riktlinjerna beskrivs även en vägledning för handledningssamtal där både studenter och handledare får en gemensam bas att utgå från. Under och efter VFU ges studenterna möjlighet att visa, reflektera, samtala kring sitt lärande och sin utveckling i relation till läroplansuppdraget och i förhållande till att följa och utmana barns lärande. Ett integrativt förhållningssätt omsätts under VFU där innehåll i ett delprov kommer till användning i andra delprov. Fältdagar inför VFU-perioden ger studenten förutsättningar att få insikt i verksamhetens förutsättningar och hur läroplanens intentioner blir synliga, samt genomföra fältuppgifter som är kopplade till seminarierna. Här utvecklar studenterna förmåga att självständigt och systematiskt observera, värdera och analysera verksamheten i relation till barns lärande. VFU-besök görs i varje VFU-period. Besöken kräver lärarresurser, men är en metod för att säkerställa uppfyllandet av studenternas förmåga att undervisa och resonera kring sin yrkesroll. Dessutom utgör besöken en länk mellan handledare, praktik och teori. Besöken omfattar observationer av studenternas agerande och genomförande av såväl planerade som spontana undervisningssituationer samt ett uppföljande trepartssamtal. Uppföljningen efter VFU är ytterligare tillfälle för studenterna att visa sin färdighet och förmåga att analysera och reflektera över yrkesrollsutvecklingen med fokus på ledarskap i relation till barns lärande och därmed kunna beskriva sina nyvunna insikter.

Riktlinjer för förskolläraryrket och dess internationaliseringsarbete. Planen är en sammanfattande publikation som gäller för Förskolläraryrket vid HKR. Som ett led i att arbeta utefter yrke, ämne och forskning blir också möjligheterna till internationella utblickar viktig, liksom det internationaliseringsarbete som sker inom de enskilda kurserna i programmet. Det är programmets ambition att skapa och verka för mötesplatser för lärande och utveckling av/med global prägel. En ambition är att lyfta fram professionaliteten i mötet med alla barn i den förskolepedagogiska verksamheten där barn från olika nationaliteter sammanstrålar. Studenterna erbjuds kontinuerligt, enligt ett schema, information om de möjligheter till utlandsstudier som erbjuds inom utbildningens ram.

Förskolläraryrket – handlingsplan för utvärdering. Handlingsplan för utvärdering syftar till att säkerställa att systematiskt kvalitetsarbete sker på olika nivåer och utifrån olika perspektiv inom programmets ram (kurs, program, studenter och lärare). Handlingsplanen ses som en plan för hur utvärderingar ska hanteras ansvarsmässigt och organisatoriskt. Utfall sammanställs och förslag på eventuella förbättringar presenteras för och diskuteras med berörda studenter och lärare vid tillfällen som lärarlagsmöten och programdialoger med studenterna. Utfallet ligger till grund för övergripande satsningar och bildar utgångspunkt för budget- (programansvarig och fakultetsledning) och verksamhetsdialog (programansvarig och HKR-ledning).

Förutsättningar

Personal

HKR är i väsentlig grad organiserad utifrån de större professionsutbildningarnas behov. Fakulteten för läraryrket innefattar på så vis i princip all personal som jobbar inom läraryrket och närliggande verksamhet. Det innebär att det finns goda grundförutsättningar för att kunna ha kontroll över och planera och följa upp personalförsörjningen strikt för läraryrket och för att styra och initiera åtgärder som på ett effektivt sätt når all personal som jobbar med läraryrket. I dag delas fakultetens lärarpersonal in i fem avdelningar, med cirka 25–30 individer i varje. Verksamheten delas in i programområden, som i nära dialog med avdelningscheferna beställer kompetens från avdelningarna. Förskolläraryrket utgör ett sådant programområde. Personalen som tjänstgör i förskolläraryrket hämtas i stor utsträckning från Avdelningen för utbildningsvetenskap med inriktning förskola och fritidshem, men personal från samtliga avdelningar är engagerade i utbildningen för att en god och bred ämneskompetens ska kunna säkerställas. Avdelningschefernas viktigaste övergripande ansvar är att matcha kompetensen med programområdenas behov och de svarar för att årligen uppdatera detaljerade kompetensförsörjningsplaner, som presenteras för dekanen för fakulteten. Dessa planer innehåller en analys av nuläge och framtid och där tas hänsyn till pensionsavgångar, verksamhetens utveckling, kompetensutvecklingsbehov, med mera, på såväl kort som medellång och lång sikt. Planerna ventileras och följs upp kontinuerligt inom fakulteten och redovisas en gång om året för lärosätets ledning i särskilda verksamhetsdialoger. Avdelningscheferna har sinsemellan ett tätt samarbete med en struktur av träffar varannan vecka tillsammans med fakultetsledningen. Detta samarbete innebär att de olika läraryrket är en angelägenhet för fakultetens samtliga avdelningar och att bästa möjliga kompetens kan användas.

Utmaningar och åtgärder

Sammantaget listas 57 individer som delaktiga i förskolläraryrket genomförande. Av dessa är 27 disputerade (lektorer eller professorer) och 30 adjunkter. Det ter sig vid en grov bedömning som en god balans. Med hänsyn tagen till vars och ens tjänsteförhållande och engagemang i kursutbudet så utförs undervisningen till cirka 35 % av tiden av disputerade lärare. Det som vid en närmare analys är kännetecknande är att förhållandevis många (såväl lektorer som adjunkter) har en relativt stor del av sin tjänst direkt i utbildningen. Hela tio personer har 50 % eller mer av sin tjänst inom förskolläraryrket genomförande. Dessa tio speglar ganska väl den kompetenssammansättning som vi söker uppnå generellt. Sex av dem är förskollärare med mångårig erfarenhet från yrket, varav två också har specialpedagogexamen och en psykologexamen. En är yrkeslärare mot barn- och fritidsprogrammet, en är ämneslärare mot idrott och hälsa, en är rytmikpedagog och en är ekolog. Lärare som ska undervisa i respektive kurs beställs av kursansvariga och kvalitetsgranskas av POA. Lärarlagan representeras i möjligaste mån av perspektiven yrke, ämne och forskning, vilket innebär att vi strävar efter att lärarlagan ska bestå

av personal med yrkeserfarenhet från förskolan, ämneskunskaper i det aktuella området samt vetenskaplig kompetens i form av forskarutbildning. Dessutom har vi nära samarbete med VFU-handledare, vilka har förskollärarytbildning och förskollärarytlegitimation. Detta avser att kvalitetssäkra studenternas verksamhetsförlagda utbildning.

Utifrån kompetensutvecklingsplanerna är det tydligt att rekryteringen av relevant vetenskaplig kompetens för förskollärarytbildningens behov står högt i prioritering. Den högre vetenskapliga kompetensen med koppling till förskola är dock en bristvara nationellt sett och är svår att rekrytera in utifrån. Högskolan har anslagit en strategisk resurs för att skapa attraktiva tjänster med förstärkt forskningstid i tjänsten, för rekrytering av lektorer och professorer inom bristområden. Denna åtgärd kommer troligen att påverka möjligheterna till rekrytering positivt. Fakultetens strategi är framför allt att bygga kompetensen långsiktigt utifrån två sätt: att engagera närallgande vetenskaplig kompetens och succesivt knyta an den personalen till den specifika professionsytbildningen. Det görs dels genom att upprätthålla kontinuitet i bemanningen, att förskollärarytbildningen är tillräckligt omfattande inom tjänsten för den enskilde och genom ett tätt samarbete och kompetensutbyte inom lärarylaget, dels genom att medel anslås för personal som vill meritera sig vidare till docent eller professor inom de forskningsområden som verksamheten har ett stort behov av. Ett sådant exempel är den disputerade ekolog som idag har mer än halva sin tjänstgöring inom förskollärarytbildningen och som har ett särskilt ansvar för det naturvetenskapliga innehållet. Genom riktad kompetensutveckling och genom att ingå i lärarylag med professionserfarna skapas miljöer där vi kan ta tillvara denna kompetens. Det andra sättet är att erbjuda och styra in personal med god professionserfarenhet i studier på avancerad nivå och på forskarnivå. Detta ingår i en högskoleövergripande satsning genom karriärstöd för adjunkter. På så vis har flera ur personalen inom förskollärarytbildningen kunnat gå vidare till studier på masternivå och nu under våren utlyser dessutom fakulteten fyra doktorandtjänster, där minst en är riktad direkt mot området förskola. Genom att på det här sättet aktivt prioritera och i god tid planera för en succession av kompetens i utbildningen finns det goda förutsättningar att bibehålla en bra balans och att vidareutveckla kompetensen inom området ytterligare.

Kompetensutveckling och forskningstid på individnivå

På individnivå följs kompetensutveckling och arbetsresultat upp genom årliga medarbetarsamtal med närmaste chef (avdelningschef). I samtalen diskuteras uppföljning och planering av medarbetarens individuella utvecklingsplan, som innehåller planering på kort och lång sikt. Individens kompetensutveckling ska ligga i linje med verksamhetens behov.

Till arbetsplatsmöten och kompetensutveckling förfogar varje avdelningschef över resurser motsvarande 200 klocktimmar och 8000 kr per medarbetare, vilket i normalfallet innebär att samtliga lärare har 200 timmar var för möten och kompetensutveckling, men att det finns utrymme för att strategiskt förstärka där avdelningen identifierar särskilda behov. Under 2018 har fakulteten etablerat en mötesstruktur som innebär att minst 120 klocktimmar eller nästan en månads tid ska vara frigjord för kompetensutveckling, vilket ligger i linje med högskolans policy för att stärka kompetensutveckling och att säkerställa att tiden verkligen används till detta. Kompetensutvecklande insatser kan vara både individuellt och kollektivt utformade och fakulteten avser att ytterligare utveckla den senare varianten. För lärarypersonal prioriteras kompetens som påkallas i utbildningsprogram och forskningsverksamhet, högskolepedagogisk utbildning, handledarytbildning samt utbildning inom hållbar utveckling, internationalisering och digitalisering. Det faktum att all personal organiseras inom en fakultet med ett direkt personalansvar ger möjlighet att styra och följa upp kompetensutvecklingens inriktning på ett för verksamheten anpassat vis. Den senaste satsningen på kollektiv nivå har på så vis inneburit att alla lärare inom förskollärarytprogrammet deltagit i en gemensam och obligatorisk kompetensutvecklingsinsats med fokus på digitalisering, för vilken medel anslagits från fakulteten gemensamt. Denna insats har hittills innefattat två heldagar, först en inspirationsdag, med inbjudna föreläsare, innehållande olika teman rörande digitalisering i skola och utbildning och därefter en dag med workshops där lärare från olika skolformer och ämnen visade hur de arbetar med digitalisering i sin undervisning. Detta ska följas upp av olika utbildningspaket utifrån identifierade önskemål och behov.

För att ge förutsättningar för högskolans lärare att vara forskningsaktiva tilldelas tid för forskning motsvarande 1 mån för lektor, 1,5 månad för biträdande professor (docent) och 3 månader för professor. Forskningstiden används

för forskning och interna och externa forsknings-samarbeten. Forskningsaktivitet följs upp genom att berörd medarbetare redovisar vad forskningstiden för föregående treårsperiod resulterat i. Därutöver fördelas årliga medel (2018: totalt 17 miljoner) till högskolans forskare efter prestation, vilket innebär att den disputerade personal som väljer att vara mer forskningsaktiv har goda möjligheter att erhålla ytterligare lika mycket tid eller mer. Principen är dock att all lärarpersonal ska undervisa minst 25 % av sin tjänst (dnr 2018-112-91). Forskningsaktivitet bedöms utifrån upprättade kriterier och beslut fattas av fakultetsnämnd, vilket innebär att studentkåren är delaktiga i beslut om bedömningskriterier och framtagande av beslutsunderlag som rör fördelning av forskningstid. Det innebär också att personal inom fakulteten för lärarutbildning inte konkurrerar med högskolans övriga personal och att utbildningsvolymen får ett direkt genomslag i fördelning av forskningsanslag, vilket är klart gynnande för forskningsöverbyggnaden till lärarutbildningarna.

Utbildningsmiljö - Forskning och Utbildning i Samverkan

Vetenskaplig aktivitet hos lärarna stärker sambandet mellan forskning och utbildning och skapar möjligheter för studenterna att få inblick i aktuell forskning samt engageras i forskningsliknande uppgifter. Högskolans disputerade lärare har tid för forskning inplanerad i tjänsten (enligt ovan), för att erbjuda goda förutsättningar för högskolans lärare att bedriva forskning likvärdig som för dess studenter att involveras i en utbildningsmiljö där forskningsverksamhet är pågående och nära. I flera fall gäller detsamma för adjunkter, som då har extra kompetensutveckling för vetenskaplig meritering (master-/ forskarutbildning).

Forskningsmiljöer med anknytning till utbildningen

Vid högskolan finns formellt inrättade forskningsmiljöer och forskningsplattformar stödda av såväl intern som extern finansiering. Dessa verksamheter har egen budget och leds av en vetenskapligt meriterad medarbetare (företrädesvis professor). Inom ramen för dessa verksamheter finns möjligheter för medarbetare att följa seminarier med interna eller externa presentatörer, att involveras i forskningsprojekt och få kollegial feedback. Vid fakulteten inryms tre formellt inrättade och stödda forskningsmiljöer. Barndom, Lärande, Utbildning (BALU) syftar till att utveckla kunskap i anslutning till förskolläraryrket och till yngre barns lärande och utveckling, det vill säga om villkor som möjliggör respektive motverkar förverkligandet av skolformens uppdrag. Inom BALU bedrivs forskning om barns perspektiv, barns utveckling, lärande och utbildning samt forskning med ämnesdidaktisk inriktning. Forskningsmiljön BALU riktas främst mot förskolans verksamhet och arbetar med pedagogisk förnyelse och kvalitetsutveckling av förskolläraryrket. I forskningsmiljön ingår två professorer varav den enes forskningsintresse särskilt riktar sig mot förskola, yngre barns lärande och barndom. Learning in Science and Mathematics (LISMA) samlar alla forskare vid HKR inom matematikämnet och de naturvetenskapliga ämnenas didaktik och består idag av ett tjugotal forskare och doktorander. Forskning Relationell Pedagogik (FoRP) övergripande syfte som forskningsmiljö är att bedriva teoretisk och empirisk forskning om pedagogisk praktik och professionalism. Inom FoRP rymms forskargrupper som rör Specialpedagogik och Arbeta I Skolan och relationell pedagogik utgör miljöns gemensamma intresseområde. De forskare som ingår i de olika miljöerna är aktiva lärare och examinatorer i utbildningen men driver, leder och utvecklar också forskning som fördjupar kunskaperna inom förskolans område.

Forskningsplattform med anknytning till utbildningen - Lärande i Samverkan

HKR har utvecklat strukturer och organisation för att stärka och utveckla de forskningsmiljöer som i sin tur stödjer de olika programmen. Under perioden 2015-2020 arbetar HKR med att prioritera och bygga upp ett antal forskningsplattformar, med syfte att stödja praktikinräna forskning med anknytning till lärosätets program. Forskningsplattformen *Lärande i samverkan*, har till syfte att utifrån praktikinräna och verksamhetsrelevant forskning bidra till att utveckla undervisningen i skola och förskola. Ytterligare två forskningsplattformar, en inom hälsovetenskap och en med fokus på företagande, kommer att samverka med den utbildningsvetenskapliga plattformen. Forskningsplattformen startade sin verksamhet under 2017 och drivs i samverkan med externa partners med fokus på praktikinräna projekt. Projekten genomgår en bedömning av relevans för verksamheten genom att en panel av huvudmannarepresentanter granskar projektidéerna och i nästa steg formuleras en mer formell ansökan där den vetenskapliga kvaliteten bedöms genom externa sakkunniga. I dagsläget stöds tre sådana praktikinräna projekt (för en närmare presentation se nedan). Den verksamhet som bedrivs via plattformen ska enligt

uppdrag för 2018 (dnr 2017-114-533) innebära att även examensarbeten baserade på professionsutmaningar som identifierats i samarbete med relevant yrkespraktik ska prioriteras i det fortsatta utvecklingsarbetet. Verksamheten inom forskningsmiljöerna och plattformen följs årligen upp av fakultetsnämnd och nya beslut om finansiering fattas där, vilket innebär att studentkåren är delaktiga i besluten. Exempel på två forskningsprojekt som för närvarande finansieras av plattformen och som rör förskolläraryrket och förskola är (1) *Hur vet man att dinosaurierna hade fjäll? Bilderböcker som utgångspunkt för samtal om naturvetenskap i förskolan* avser att undersöka möjligheten att i samband med det vidgade naturvetenskapliga innehållet för förskolan också inkludera samtal om Nature of Science (NOS). Detta för att undvika att reproducera ”fakta”-traditionen, även i förskolan, samt för att öppna upp naturvetenskap för fler barn – t ex flickor och barn med utomeuropeisk bakgrund. Projektet genomförs i samarbete mellan en förskola och tre forskare från HKR. Projekt (2) *Undervisning och lärande i förskolan om kemi- och fysikrelaterade vardagsfenomen* syftar till att studera modellbaserad undervisning och lärande av kemiska reaktioner och fysikaliska fenomen i förskolan och att kontrastera undervisning och lärandeprocesser med och utan stöd av datorplattor.

I sammanhanget kan också nämnas att HKR och forskare med tillhörighet i forskningsmiljön BALU är involverade i ytterligare ett samverkans- och forskningsprojekt, som är finansierat av Skolforskningsinstitutet. *Lekbaserad didaktik - att vidareutveckla förskoledidaktisk teoribildning i samverkan mellan forskare och förskollärare* syftar till att i samverkan mellan universitet/högskola och förskola vidareutveckla teoribildning om en lekbaserad förskoledidaktik, dvs. en undervisningsteori för förskolan. Projektet drivs i samverkan mellan Göteborgs universitet, Linnéuniversitetet, HKR och förskolor i Torslanda och Halmstads kommun.

Miljö för utveckling

För att säkerställa goda förutsättningar för kreativitet och utveckling utlyses årligen medel (2018: 3,5 miljoner) för så kallade kvalitetshöjande projekt i syfte att stimulera till utvecklingsinitiativ och kvalitetshöjande åtgärder i utbildningsprogram. Fördelningsbeslut fattas i högskolans kvalitetsråd vilket innebär att studentkåren är delaktiga i beslutet. Förskolläraryrket har under de senaste tre åren erhållit utvecklingsmedel. Som exempel kan nämnas ett projekt som rör jämställdhet med fokus på hur manliga studenter upplever sitt inledande möte med förskolläraryrket samt ett projekt som rör utveckling av en påbyggnadsutbildning för förskollärare; en kurs på avancerad nivå med fokus på digitala redskap och internationalisering. En viktig del av avrapporteringen av de genomförda projekten sker vid den årliga kvalitetskonferensen där projekt presenteras och kritiskt granskas och där erfarenheter utbyts och sprids. Varje projekt dokumenteras också i en kort skriftlig rapport som sprids och tillgängliggörs via HKR:s intranät. Erfarenheter från aktuella projekt och frågeställningar publiceras och sprids i vissa fall internt och externt via HKR:s egen tidskrift *Högskolepedagogisk debatt* eller presenteras vid den årliga pedagogiska utvecklingskonferensen Lärarlärdom. Det är en konferens som HKR via de pedagogiska utvecklarna placerade vid vårt Läranderesurscenter anordnar tillsammans med flera andra lärosäten. Det finns också ett antal kvalitetsutvecklingsprojekt som finansieras inom förskolläraryrket och leds av programmets lärare. De projekt som erhåller stöd ska påvisa någon form av utvecklingsbehov i relation till uppdrag och/eller utfall av genomförda utvärderingar. Dessa ger också studenterna möjlighet att se samband mellan forskning och utbildning. Exempel på projekt är: (1) Hållbar utveckling i förskolan, (2) Handledare som samtalsledare under VFU-dag, (3) Utveckling av estetiska läroprocesser och samarbete med Musik i Syd samt (4) utveckling av examensarbete.

Studentens deltagande i en forskande kontext

I samtliga kurser möter studenterna lärare som representerar såväl yrke som ämne och forskning. Detta innebär att det bland den undervisande personalen finns lärare med förskolläraryrket samt lärare i olika ämnen. I samtliga kurser ingår disputerade lärare samt adjunkter där ambitionen är att de lägst ska ha avlagt magisterexamen. HKR anställer under 2018 fyra doktorander med placering inom Fakulteten för lärarutbildning. Dessa kommer knytas till utbildningsprogrammen i någon riktning. I de olika kurserna undervisar forskande lärare bland annat utifrån sin egen forskning, vilket innebär att studenterna får en inblick i forskningsprocessens olika steg samt i olika metoders möjligheter. Sedan 2017 ger HKR interna anslag för utvecklingsprojekt. På så sätt stöds möjligheten för högskolans personal att i högre grad arbeta med kvalificerade projekt. För att studenterna varje termin ska möta vetenskaplig litteratur ingår relevanta avhandlingar. Vidare ingår andra vetenskapliga och professionsvetenskapligt inriktade artiklar men också skönlitterära texter med relevans för utbildningen. Såväl internationell som nordisk forskning representeras också i terminernas litteraturlistor.

Studenternas vetenskapliga skolning följer en tydlig progression med forskningsförberedande inslag under hela utbildningen. Studenterna ges möjlighet till akademiskt lyssnande, samtalande, läsande och skrivande. Detta ses som redskap för professionsutvecklingen, dvs. en fördjupad förståelse av yrkets villkor, men även som förberedelse för fortsatta studier mot forskarnivå. Förskollärarytbildningens sjunde termin omfattar 15 hp på avancerad nivå, vilket gör det möjligt för studenterna att fortsätta mot magisterexamen genom till exempel kurserna *Fördjupningskurs i vetenskapsteori och metod (MGU20F)* 7,5 hp, *Naturvetenskap i förskolan mot ett hållbart lärande (FO801F)* 7,5 hp samt *Självständigt arbete i utbildningsvetenskap (MGU44L)* 15 hp.

Ett exempel på hur studenterna möter forskare ges utifrån tredje terminen (FO306L) delprov fem Projektarbete – naturvetenskap i förskolan (6 hp) där studenterna med tidigare föreläsningar, seminarier, laborationer och handledning som grund ska arbeta i projektform i grupper. Varje grupp utvecklar en forskningsbaserad aktivitetssekvens om fysikaliska och/eller kemiska vardagliga fenomen som genomförs under VFU-perioden. Inför en föreläsning i naturvetenskap i förskolan förbereder sig studenterna genom att läsa en avhandling med koppling till kvalitativ metod. Frågor de ska ställa till texten gäller forskningsprocessens olika steg, vald metod samt hur de förstår studiens resultat. Därefter möter studenterna forskaren i en föreläsning om naturvetenskap i förskolan men också om vad det kan vara att genomföra ett forskningsprojekt utifrån en kvalitativ metod.

Ett annat exempel är *projektet FLIP (Förskoleinitierade projekt)*. I syfte att stärka examensarbetenas förankring i profession samt i förskolans praktik och utvecklingsbehov har programmet utvecklat ett samarbete med förskolor i regionen. Intentionen är att examensarbetenas utfall ska komma profession och praktik till del. Studenterna vid HKR ges möjlighet att i sina examensarbeten utgå från frågor väckta i förskolans praktik genom att förskolor från Hässleholms och Kristianstads kommuner kan ge förslag på upplevda forskningsbehov. Projektet startade hösten 2016 med en uppmaning till utvecklingsansvariga, förskolechefer och förskollärare i respektive kommun att inventera och anmäla aktuella och möjliga forsknings- eller utvecklingsområden. Under våren 2016 och hösten 2017 har fyra projekt planerats och genomförts, och tolv nya projekt planeras till hösten 2018. Ett exempel är projektet *Hur vägleder pedagoger/förskolan barnen i leken ur ett jämställdhetsperspektiv* som har initierats av en förskola i Kristianstads kommun med bakgrund i Skolinspektionens skrivning om att förskolor ska bedriva ett aktivt och systematiskt jämställdhetsarbete. Två studenter kommer under hösten 2018 att göra sitt examensarbete inom ramen för detta projekt.

Internationalisering

HKR ska vara en internationell miljö som präglas av en mångfald av perspektiv, människor och utbildningar. Studenter som tar examen från HKR ska ha utvecklat sin internationella förståelse och sin interkulturella kompetens för att kunna verka i ett interkulturellt och globalt samhälle. I HKR:s *Strategi för internationalisering 2016-2020* betonas det att en hög grad av internationalisering ska utvecklas i syfte att lyfta fram, kvalitetssäkra och utveckla våra utbildningar. Internationalisering i våra lärarutbildningar kan innebära såväl möjligheter att studera eller göra VFU utomlands som olika aktiviteter av internationalisering på hemmaplan. Under 2018 pågår därför ett projekt vid Fakulteten för lärarutbildning som bland annat syftar till att öka mobiliteten inom våra olika lärarutbildningar och bland undervisande personal, samt att skapa tydliga strukturer för hur det kan genomföras. Konkret innebär det att hitta lämpliga kurser, terminer och VFU-perioder då sådana utbyten kan ske, samt att bygga vidare på och stärka redan befintliga kontakter och partneruniversitet.

I Förskollärarytprogrammet är internationalisering - såväl på hemmaplan som ute i världen - en del av den pedagogiska profilen. Det innebär att internationella och interkulturella perspektiv finns i kursernas innehåll. Studenter har också möjlighet att göra VFU utomlands eller studera en termin vid universitet i annat land. Samarbete och avtal finns upparbetat med universitet i bland annat Hongkong (Kina) och Montclair (USA) dit vi har skickat och kommer att skicka studenter.

Under termin 3 erbjuds dessutom studenterna att läsa en kurs om 7,5 hp på engelska. Denna kurs är valbar för programmets studenter och sökbar för internationella studenter, vilket betyder att inom ramen för denna kurs möts studenter från flera olika nationaliteter. Den mångkulturella studentsammansättningen i denna kurs innebär ett utbyte mellan studenter, lärare och kursinnehåll på flera nivåer som rör såväl samhälle, kultur som individ, samt barn- respektive lärarperspektiv och i relation till aktuella kursinnehåll. Från och med ht 2018 kommer denna kurs

att utökas till 15 hp och ingå i en internationell termin, som lärarutbildningarna erbjuder, och som omfattar 30 hp och är öppen både för internationella och svenska studenter.

Analys och värdering av utbildningsmiljö

En styrka när det gäller utbildningsmiljön vid HKR är att forskningen är nära och gynnar utbildningen. Förskollärostudenterna möter under utbildningens samtliga terminer lärare som representerar såväl yrke som ämne och forskning. I forskningsmiljön BALU ingår dessutom två professorer, varav den enes forskningsintresse särskilt riktar sig mot förskola, yngre barns lärande och barndom. Gästande forskare deltar med jämna mellanrum i undervisningen, vilket skapar intressanta möten för studenterna. De utvecklingsprojekt som finansieras av förskolläroutbildningen bidrar samtliga till utveckling av undervisningens kvalitet och innehåll. Genom progression i den forskningsanknutna litteraturen förbereds studenterna genom hela utbildningen för att som yrkesverksamma ha möjlighet att fortsätta ta del av aktuell forskning. Vi ser det också som en styrka att förskolläroutbildningen erbjuder möjlighet till vidare studier inom förskolans område. Ansträngningar kommer fortlöpande att göras för att studenterna ska få möta seniora forskare med kompetens inom olika områden och då ges möjlighet att aktivt ta del av deras forskning.

Programmet visar också på en flexibilitet genom att möta uttalade behov från det omgivande samhället om att utbilda fler förskollärare genom att erbjuda en utbildning för barnskötare - att genom validering - studera till förskollärare.

Genom högskolans satsning på VFU i samtliga terminer upprätthålls en god kontakt med förskolorna och de verksamma där, vilka tjänstgör som handledare till studenterna. Den sista terminens programutvärdering bidrar med värdefull information om vilka områden studenterna uppfattar som väl genomförda, men också vilka områden de menar behöver utvecklas. Ett exempel på ett sådant område är att studenterna menar att de övergripande perspektiven på utbildningen (se pedagogisk profil) inte alltid framträder på ett tydligt sätt för studenterna. För att möta detta och medvetandegöra studenterna om utbildningens röda trådar kommer metareflekterande inslag att införas i undervisningen.

Utformning, genomförande och resultat

Inom varje kurs beskrivs lärandemål och betygsriterier för att säkerställa att studenterna når målen. Förutom kursplaner finns i alla kurser studiehäften där studenterna får en överblick av innehåll och genomförande av kursen. Dessa publiceras på lärplattformen innan kursstart. Betygsriterier konkretiserar examensmål och lärandemål, och säkerställer en överensstämmelse mellan mål och bedömning inom varje kurs.

Undervisningen bedrivs i varierande former såsom föreläsningar, seminarium och handledning. Detta för att ge studenterna möjlighet att möta och bearbeta innehållet på olika vis, för att bidra till att studenterna uppnår olika förmågor och för att tillmötesgå studenters olika behov. Seminarierna utgår från föreläsningar, litteratur och studenternas egna reflektioner. Ett studiehäfte med tydliga läsinstruktioner och anvisningar för individuella, och/eller basgruppsförberedelser finns för att studenterna ska kunna inta en aktiv roll i sin lärandeprocess. Seminarierna fokuserar på ett studentcentrerat aktivt lärande. Basgruppsarbeten initierar även vikten av eget ansvar och samarbete gentemot sina kurskamrater, för genomförande av olika arbetsuppgifter som ska redovisas på seminarier, vilket i förlängningen kan ses som förberedelse att arbeta i arbetslag. Undervisningen i stort bygger på ett studentaktivt förhållningssätt där studenterna under utbildningens gång förväntas ta allt större ansvar och vara allt mer självständiga, till exempel i hur de lägger upp studierna och hur de tolkar anvisningar och uppgifter.

Inom ramen för samtliga kurser tillämpas en variation av examinationsformer beroende av innehåll och lärandemål som examineras. För att säkerställa examinationernas koppling till respektive kursinnehåll examineras varje kursmoment för sig. Inom ramen för samtliga kurser tillämpas en variation av examinationsformer. Studenten ges därmed möjlighet att presentera sin förståelse av respektive kursinnehåll inom en variation av presentations-/ kunskapsformer, vilket ytterligare kan bidra till att examensmålen säkras. Kurserna omfattar enskilda, muntliga och skriftliga examinationer samt hemtentamen och salstentamen. Med utgångspunkt i aktuella lärandemål finns det skriftligt formulerade betygsriterier för alla delprov i en kurs.

I de flesta fall utgör själva examinationen också ett lärandetillfälle där studenterna ges möjlighet att få syn på nya saker och genom formativa kommentarer utvecklas i sitt lärande. Enligt kursutvärderingarna bidrar de varierande formerna av undervisning och examination till studenternas förståelse och kunskap för innehållet i delproven. Examinationsuppgiften bedöms i möjligaste mån av samma lärare som studenterna har mött under seminarieriet. Tidpunkter för om-examinationer meddelas studenterna vid kursstart. HKR har även upprättade regler för kursansvar och examination. Kursexaminator ansvarar för rättssäker examination. Med utgångspunkt i aktuella lärandemål finns det skriftligt formulerade betygskriterier för alla delprov i en kurs. På detta sätt säkerställer vi att studenterna vid avslutad utbildning har uppnått samtliga examensmål. En översikt har upprättats över i vilken kurs respektive examensmål behandlas och examineras och bidrar därmed till synliggörande av att samtliga examensmål behandlas som kursinnehåll.

Kursernas formulerade lärandemål utgår från perspektiven yrke, ämne och forskning samt förenar krav på kopplingar mellan beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund. För bedömning av VFU diskuterar kursansvariga i samarbete med VFU-handledare på fältet, med utgångspunkt i aktuella lärandemål, ett bedömningsunderlag för varje VFU-period. Samtliga VFU-handledare har förskolläraryt utbildning och förskolläraryt legitimation. Studenterna har VFU under hela sin utbildning, vilket integrerar yrke, ämne och forskning. För att få inblick i olika typer av verksamhet erbjuds studenterna tre olika placeringar i förskola samt förskoleklass under utbildningen. Ytterligare en kvalitetsaspekt är att studenterna under varje VFU-period får besök av en från HKR examinerande lärare. Processen styrs av förskolläraryt programmet framskrivna riktlinjer för VFU. Tabellen nedan visar var de aktuella examensmålen examineras.

Tabell 2: Säkring av examensmål aktuella i självvärderingen

	FO105L	FO205L	FO306L	FO351L	FO371L	FO404L	FO506L	FO603L	FO702L	FO752L
<i>1. visa sådana kunskaper inom det förskolepedagogiska området och sådana ämneskunskaper, inbegripet kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen</i>	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
<i>2. visa kännedom om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen</i>	X	X	X			X		X		X
<i>3. visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevant forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet.</i>	X	X	X			X		X	X	X
<i>4. visa förmåga att tillämpa sådan förskoledidaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det förskolepedagogiska området och inom de ämnesområden som utbildningen avser samt för yrkesutövningen i övrigt</i>	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
<i>5. visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje barns lärande och utveckling</i>		X	X			X	X	X	X	
<i>6. visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälls- och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling</i>	X		X			X		X	X	

Vi visar ett exempel som konkretiserar och synliggör progressionen för examensmål 2 genom nedanstående lärandemål från termin 1 till 7;

I termin 1 (FO105L) ska studenterna, inom kunskap och förståelse, kunna *beskriva* vetenskapsteoretiska kunskapstraditioner och pedagogiska perspektiv men också, inom färdighet och förmåga, kunna *samla in data* med hjälp av vetenskaplig metod och kunna *förhålla sig kritisk* till datas tillförlitlighet.

I termin 2 (FO204L) ska studenterna, inom färdighet och förmåga, kunna *kritiskt granska* vetenskapliga artiklar om barns utveckling och lärande.

I termin 3 (FO306L), inom färdighet och förmåga, ska studenten kunna *genomföra* en mindre vetenskaplig undersökning med fokus på kvalitativ metod och analys

I termin 4 (FO404L) fokusera kvantitativ metod och, inom kunskap och förståelse, kunna *redogöra för och förklara* beskrivande statistik och grundläggande statistiska test.

I termin 6 (FO603L) ska studenterna, inom kunskap och förståelse, kunna *redogöra* för innebörder av att ha kvalitativa och kvantitativa forskningsansatser samt kunna *sammanfatta och redogöra* för grundläggande vetenskapsteoretiska begrepp.

I termin 7 (FO752L) ska studenterna på en *fördjupad nivå kunna redogöra för och diskutera* vetenskapliga metoder och teorier relevanta för pedagogiskt arbete.

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Examensmål

- 1) *visa sådana kunskaper inom det förskolepedagogiska området och sådana ämneskunskaper, inbegripet kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen*

Arbetet med examensmålet är ett exempel på hur utbildningen håller samman perspektiven yrke, ämne och forskning. I den första kursen får studenten möta vetenskapsteoretiska kunskapstraditioner och pedagogiska perspektiv relevanta för förskolläraryrket. Studenten får pröva att samla data med hjälp av vetenskaplig metod, förhålla sig kritiskt till datas tillförlitlighet och skriva en text med godtagbar språkbehandling. Vidare sätts det egna förhållningssättet till läraruppdraget i fokus och relateras till de teorier och perspektiv som respektive kurs behandlar.

Teoretiska perspektiv som är aktuella inom det förskolepedagogiska området introduceras i termin 1 (Förskola i dåtid, nutid och framtid, FO105L), såsom grundläggande utvecklingspsykologiska och utvecklingspedagogiska teorier och teorier om barns lärande. I nästkommande termin (Språkets betydelse för barns utveckling och lärande, FO205L) fördjupas kunskaper om lärandeteorier och teorier om barns lek kopplas till lärande och språkutveckling. Genom utbildningen integreras teorier med ämneskunskaper (såsom estetik, matematik och naturvetenskap) där studenterna studerar ämnet i relation till teorier om till exempel estetiska och naturvetenskapliga lärprocesser. De teoretiska perspektiven fördjupas således genom utbildningen och blir allt fler och allt mer omfattande i kommande terminer för att slutligen examineras i den sista terminen (Utvärdering och utveckling i förskolan, FO702L) i en rapport, så kallad *yrkesdeklaration*. Här beskriver, motiverar och argumenterar studenterna för sin syn på lärande och kunskap. I samband med yrkesdeklarationen fördjupar studenterna sig ytterligare i de lärandeteorier som studerats genom utbildningen. Teorier blir slutligen användbara och synliga i de självständiga arbetena där de utgör utgångspunkter för studiernas studenternas genomförande och analyser av empiri.

Examensmålet examineras också kontinuerligt genom utbildningen där olika ämnesområdets forskning sätts i relation till yrket. Ett ytterligare exempel är att studenterna i termin 5 möter ett helhetsperspektiv på barns språk- och matematikutveckling som en naturlig koppling mellan språk och matematik som examineras. Viktiga grundval är att studenterna utvecklar en vidgad syn på språk där matematik eller annat ämnesinnehåll, rörelse, bild, musik, pedagogiskt drama, tal- och skriftspråk tillsammans ses som redskap för lärande. I termin 7 examineras slutligen helhetsperspektivet mellan yrke, ämne och forskning genom både skriftliga rapporter och ett utvecklingsprojekt under VFU-perioden.

Under samtliga VFU-perioder ska studenterna omsätta teorier om barns lärande och utveckling samt kunskaper i ett ämnesinnehåll, i planering, genomförande och analys av undervisningssituationer. VFU:n är integrerad i

kurserna och den aktuella kursens innehåll genomsyrar VFU-perioden på så sätt att studenterna arbetar med och omsätter de ämneskunskaper kopplat till den forskning och de teorier som kursen behandlar.

Studenterna möter och bearbetar aktuell forskning med start tidigt i utbildningen och med allt större tyngd. Redan i termin 1 möter studenterna varierade texter i olika genrer, såsom forskningsöversikter och populariserad forskning inom aktuella områden, men också vetenskapliga artiklar på svenska och på engelska. Vidare i utbildningen studeras avhandlingar med innehåll som är relevant för respektive kurs. Studenterna får även schemalagda pass för att via högskolans bibliotek få hjälp med informationssökning. Dessa sökningar ligger till grund för den första rapporten där vetenskapligt skrivande fokuseras. I termin 2 får studenterna på olika seminarier hjälp och stöd med att läsa och förstå hur en avhandling är skriven. Ytterligare en del för att utveckla studenternas kritiska förmåga är att i ett delprov granska en aktuell vetenskaplig artikel som är skriven inom det förskolepedagogiska området. Vetenskapliga rapporter examineras i termin 3 och 4 med fokus på naturvetenskap och teknik. Termin 5 fokuserar på barns språk och matematikutveckling samt en fördjupning av lekens och de estetiska språkens betydelse för barns lärande och examineras i en skriftlig rapport. Slutligen skrivs ett självständigt arbete i termin 7 med förankring i föregående termin där studenterna formulerar en uppsatsplan med fokus på metod.

Nedan ges två exempel från termin 2 i kursen FO205L. Ett har fokus på UVK, som är inriktat mot aktuell forskning och grundläggande teorier om barns utveckling och lärande, och ett på ämnes- och ämnesdidaktiska studier i svenska med fokus på barns språkliga utveckling och literacybegreppet.

Exempel 1

Språkets betydelse för barns utveckling och lärande FO205L, UVK i Moment 1, Utveckling och lärande, delprov 1 (6 hp): där lärandemålen inom kunskap och förståelse säkerställer att studenterna ”kan diskutera och förklara begreppet undervisning i förskolan och utbildningsvetenskapliga teorier kopplat till barns utveckling, lek och lärande (1)” samt ”kunna redogöra för och diskutera sociala och kulturella faktorerers inverkan på barns lärande och utveckling (2)”. Följande betygskriterier konkretiserar examensmålet och lärandemålen där studenterna ska kunna på en godkänd nivå redogöra för och förklara olika lärandeteoretiska perspektiv samt sociala och kulturella faktorerers inverkan på barns lärande. På väl godkänd nivå ska studenterna ytterligare kunna ge exempel, analysera och diskutera lärandesituationer kopplat till olika lärandeteoretiska perspektiv samt analysera och diskutera sociala och kulturella faktorerers inverkan på barns lärande.

Genomförande och examination. För att studenten ska uppnå kunskaper kring relevanta lärandeteorier inom det förskolepedagogiska området erbjuds studenten en serie på fem föreläsningar med tillhörande sex lärarledda seminarier. Dessa har fokus på olika lärandeteorier, undervisningsbegreppet och pedagogisk dokumentation, och är förlagda före VFU. Syftet med detta upplägg är att studenten ska få möjlighet att på ett studentaktivt arbetssätt tillägna sig såväl grundläggande teoretiska perspektiv som aktuell forskning som rör barns lärande och utveckling. Upplägget innebär även att en och samma lärare följer en eller två studentgrupper genom seminarier. Studenternas reflektioner över lärandemålen kommuniceras i relation till seminariets syfte och ligger till grund för och följs upp på nästkommande seminarier. Detta blir ett kontinuerligt och målmedvetet arbete där studenternas reflektioner och förberedande arbeten ligger till grund för undervisning och studenternas måluppfyllelse.

Inför salstentamen skriver och diskuterar studenterna själva övningsfrågor på ett avslutande seminarium tillsammans med andra studenter och lärare. Det avslutande seminariet avser att studenterna ska kunna delge varandra sina olika perspektiv och förståelse för delprovets innehåll. Studenternas frågor utgör underlag för att utveckla förståelse för kursinnehållet. Delprov 1 som här ges som exempel består av en enskild skriftlig salstentamen. Frågorna är ställda så att studenterna ska visa sin kunskap och förståelse kring olika lärandeteorier genom en resonerande och argumenterande text. Vidare examineras studenternas förmåga att exemplifiera och diskutera konsekvenser för barns lärande och förskolläraens yrkesroll. Tentamensfrågorna är graderade från godkänd till väl godkänd. Detta innebär att studenterna kan välja att endast besvara frågorna för godkänd. Vid tentamensgenomgång, då studenterna kan hämta ut sin tentamen, ges studenterna möjlighet att ställa frågor och diskutera sina svar för att få ökad förståelse både för egen utveckling och för eventuell omtentamen.

Exempel 2

Språkets betydelse för barns utveckling och lärande FO205L, Lek, utveckling och lärande i moment 2, Läs- och skrivutveckling, delprov 4 (7,5 hp): där lärandemålen inom kunskap och förståelse säkerställer att studenterna kan redogöra för grundläggande teorier kring barns tidiga läs-, skriv- och språkutveckling (3), och kunna redogöra för ett vidgat textbegrepp och för begreppet literacy (4) samt utifrån aktuell forskning kunna beskriva och diskutera olika teorier och metoder kring heterogena barngruppers tidiga läs-, skriv- och språkutveckling (6). I denna termin behandlas ämneskunskaper inom barns språkutveckling med tyngdpunkt på literacy. Följande bedömningskriterier konkretiserar examensmålet och lärandemålen i termin 2 där studenterna ska kunna på godkänd nivå redogöra för olika teorier och metoder för barns tidiga läs- och skrivutveckling utifrån aktuell forskning samt redogöra för ett vidgat textbegrepp och för begreppet literacy. På väl godkänd nivå ska studenten dessutom kunna analysera och reflektera över vilka konsekvenser didaktiska och ämnesdidaktiska val kan få för barns tidiga läs- och skrivutveckling samt diskutera och problematisera hur synen på ett vidgat textbegrepp och begreppet literacy kan relateras till barns tidiga läs- och skrivutveckling.

Genomförande och examination. Studenterna erbjuds även här en serie på fem föreläsningar och sju seminarier som är förlagda före VFU i linje med föregående delprov och en och samma lärare följer en studentgrupp genom seminarieserien. Syftet är att stärka studenternas förmåga att arbeta dialogiskt, med särskilt fokus på pedagogiskt drama för att skapa berörande möten med hjälp av olika språkliga och mediala uttrycksformer inom ramen för förskolans och förskoleklassens verksamhet. Studenterna studerar teorier om barns språkliga utveckling. Kurslitteraturen innehåller både aktuella vetenskapliga artiklar, skrivna av både externa och interna forskare, och en avhandling. Likaså ges föreläsningar av såväl externa föreläsare som undervisande lärare i kursen. Dessa ger studenterna olika perspektiv och kunskaper inom aktuell forskning som i förelängningen utarbetas som ett utvecklingsarbete och omsätts i samma kurs under VFU för att kunna utmana barns språkutveckling. Studenterna ges möjlighet att utveckla sin förmåga att som kritiska läsare undersöka och reflektera över digitala, multimodala texter. Individuellt och gruppbaserat arbete ligger till grund för aktivt deltagande vid seminarierna. På seminarierna bearbetas föreläsningar och litteratur med fokus på studenternas frågeställningar och aktiva deltagande i såväl diskussioner som redovisningar. Seminarierna är upplagda med ett lärarlett pass på förmiddagen. Efter lunch är det schemalagda gruppstudier, som därefter följs upp av ytterligare ett lärarlett pass. På så vis betonas vikten av att studenterna ska vara delaktiga i lärprocessen och få förståelse för det kunskapsinnehåll som ska examineras. Delprovet Läs- och skrivutveckling är en individuell skriftlig uppgift samt redogörelse och diskussion av begrepp. Delprovet bedöms enligt betygsgraderna U, G och VG. Delprovet examineras genom en skriftlig individuell hemtentamen. Utifrån litteratur och styrdokument ska studenterna förklara och diskutera olika sätt att förhålla sig till och utveckla barns tidiga tal-, läs-, och skrivutveckling. Studenterna ska visa kunskap om och förståelse för begreppen literacy, critical literacy och ett vidgat textbegrepp samt ge exempel på hur dessa kan iscensättas i förskolan.

Analys och värdering av examensmål 1

En styrka är programmets upplägg med de sammanhållna kurserna, där förskolepedagogiskt innehåll sätts i relation till ämneskunskaper och VFU. Perspektiven yrke, ämne och forskning hålls samman och ger studenterna möjlighet till helhetsperspektiv kring ett innehåll. Det är ett viktigt led i studenternas förståelse och kunskap kring förskollärares yrkesspråk och ger dem möjlighet att erfar flera perspektiv inom det förskolepedagogiska området. En annan styrka är det studentaktiva arbetssättet där studenterna har ett självständigt och ansvarstagande arbetssätt genom seminarieserierna. Studenterna bereds möjlighet att planera sina studier i god tid eftersom kursdokument finns tillgängliga från kursstart på lärplattformens kursyta.

I nuläget säkras måluppfyllelse för varje student i de individuella delprov som examineras såsom skriftlig saltentamen och inlämningsuppgift. Seminarieuppläggen med de fem seminarierna i exemplet ovan förbereder studenterna inför examinationerna och avser att ge dem möjlighet till ett aktivt processinriktat arbetssätt och lärande, där såväl ämne som yrke och forskning relaterar till varandra. Föreläsningar sker i större grupper medan seminarier sker i mindre grupper, där studenter ges möjlighet till ett aktivt deltagande där de kan ställa frågor och diskutera med studiekamrater och undervisande lärare. Lärandemål och betygskriterier synliggörs och diskuteras på seminarier inför delproven, vilket gör att studenterna kan utveckla sin förståelse för delprovets innehåll för att självständigt kunna tolka och utföra delproven.

Seminarieserien i exemplet ovan och samma upplägg återkommer i fler kurser är inte obligatorisk, vilket kan medföra att det kan vara färre studenter som närvarar. Detta kan bidra till att vissa studenter inte möter den mångfald som seminarierna ämnar att bidra med. Vi möter problemet genom att trycka på värdet av seminarierna och peka på hur upplägget bidrar till lärandet och hur det förbereder för examinationen. De studenter som är aktiva, närvarande och förberedda menar att upplägg och arbetsformer gagnar deras förståelse och kunskap och uppmanar sina studentkamrater att delta för att få fler perspektiv att förhålla sig till. Studenter som ändå inte närvarar vid seminarierna har möjlighet att i basgrupperna utveckla sina tankar tillsammans med andra i gruppen. För att studenten ska få möjlighet till att utveckla sina texter och kunskaper erbjuds studenten tid för dialog med examinerande lärare vid uthämtning av salstentamen, I det andra delprovet ges skriftlig feedback från examinerande lärare dels för studenternas egen utveckling dels för fullgörande av lärandemålen vid ett eventuellt underkännande.

För att möta problemet med frånvaro vid undervisning har examinerande seminarium införts, för att på så sätt säkerställa att alla studenter deltar i och får del av seminariets innehåll. Framåt undersöker vi, som ett komplement till campusförlagd undervisning, möjligheten till fler nätbaserade diskussionsforum som en möjlighet att öppna upp för en gemensam diskussion kring studenternas erfarenheter och kurslitteratur.

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Examensmål

2) visa kännedom om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen

För att säkerställa att studenterna uppnår examensmålet ovan behandlas innehållet i samtliga kurser och med progression genom utbildningen. En progressionsplan för vetenskapligt skrivande är framtagen för att säkerställa att studenterna utvecklar förmågan till vetenskapligt skrivande och tänkande. I den inledande kursen (FO105L) introduceras studenterna till vetenskapsteoretiska kunskapstraditioner och pedagogiska perspektiv som är relevanta för forskolläraryuppdraget. I undervisning och examination behandlas grundläggande kunskaper om metod och vetenskapligt skrivande. I termin 2 (FO205L) läggs vikt vid ett vetenskapligt förhållningssätt och förmåga att kritiskt närma sig teorier och forskning kring barns lärande. Kvalitativ metod och kvantitativ metod behandlas särskilt och examineras i termin 3 (FO306L) respektive termin 4 (FO404L). Studenterna genomför en mindre insamling av material och skriver en rapport med utgångspunkt i respektive metod. Insamlingen föregås av föreläsning och seminarium kring innebörden av metoden. För kvantitativ metod ingår också grundläggande statistik. I termin 6 (FO603L) förstärks ytterligare sådana kunskaper som krävs för att förstå och synliggöra innebörderna av de båda ansatserna. Vikt läggs vid vetenskapsteori och vetenskapliga begrepp samt frågor kring metodens användbarhet. Efter föreläsningar kring vetenskapsteori samt kvalitativ och kvantitativ metod examineras studenterna, dels genom en salstentamen och dels genom seminarium där de fördjupar sig i innebörden av respektive metodansats samt dess likheter och skillnader. Utifrån dessa kunskaper utarbetar studenterna en uppsatsplan om utgör grunden för kommande självständiga arbete. I det självständiga arbetet (FO752L) ska studenterna slutligen kunna på ett fördjupat sätt diskutera metodens relevans och tillämpa ett vetenskapligt förhållningssätt.

Förankring till beprövad erfarenhet, finns löpande genom utbildningen i form av kunskaper om och genomförande av pedagogisk dokumentation där studenterna under VFU systematiskt dokumenterar och analysera verksamheten. Relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet behandlas explicit i termin 7 (FO702L) där studenterna studerar former för utvärdering och utveckling av förskolans verksamhet och sätter detta i relation till forskning på området.

Nedan ges ett exempel från termin 6 i kursen FO603L med fokus på UVK som är riktad mot vetenskapsteori och forskningsmetodik och är ett exempel på hur kvalitativa och kvantitativa metoder hanteras i programmet. I delprovet utarbetar studenterna en uppsatsplan som ligger till grund för det självständiga arbetet i termin 7.

Exempel

Vetenskapsteori, barndomar och mötesarenor FO603L, UVK i Moment 1, Vetenskapsteori, forskningsmetodik och statistik, delprov 2 (4 hp) där lärandemålen inom kunskap och förståelse säkerställer att studenten kan "redogöra för innebörder av att ha kvalitativa och kvantitativa forskningsansatser samt kunna sammanfatta och redogöra för andra grundläggande vetenskapsteoretiska begrepp som behandlas i kursen (1)". Följande betygskriterier konkretiserar examensmålet och lärandemålen där studenterna ska kunna på en godkänd nivå visa förståelse för vetenskapliga metoder och förhållningssätt med relevans för förskolans verksamhetsområden genom att planera en vetenskaplig undersökning, samt uppvisa förmåga att uppmärksamma och formulera kritisk reflektion vad gäller etiska överväganden i den valda studien. På väl godkänd nivå visa god förståelse för vetenskapliga metoder och förhållningssätt med relevans för förskolans verksamhetsområden genom att planera en vetenskaplig undersökning, samt visa djupare förståelse för vetenskapliga förhållningssätt genom att problematisera teoretiska och metodologiska val mot det valda undersökningsområdet

Genomförande och examination. Progressionen för studenterna genom utbildningen är väl framskriven i våra riktlinjer för akademiskt skrivande. Delprov 2 i termin 6 syftar därför till att studenterna ska utforma en uppsatsplan som kan ligga till grund för kommande självständigt arbete i påföljande termin. Inför delprovet ges föreläsning kring forskningsprocessen och uppsatsplanens innehåll. Studenterna författar uppsatsplanen i par och ingår i en handledningsgrupp om fem till sex par. Vid tre tillfällen träffar handledningsgruppen sin handledare för att tillsammans diskutera syftesformulering och lämpliga metodval i relation till syftet. Uppsatsplanen behandlas slutligen vid ett examinerande seminarium med opposition, som ger studenten möjligheter att integrera och utveckla sina kunskaper mellan kunskaper om vetenskapsteori i termin 6 och genomförandet av examensarbetet i termin 7. Parallellt med arbetet med uppsatsplanen hålls föreläsningar och seminarium kring kvalitativ respektive kvantitativ metod där studenterna fördjupar sig i innebörden av respektive metodansats samt dess likheter och skillnader. Särskild vikt läggs vid att förstå hur respektive metod kan användas, vilka frågor som kan besvaras och vilken typ av resultat användandet av respektive metod genererar. Ett av seminarierna är examinerande där studenterna har förberett sig på att redogöra för och diskutera ovanstående teman. Den skriftliga uppsatsplanen examineras skriftligt i par samt i ett seminarium med opposition där studenterna argumenterar för sina egna val och att kritiskt och konstruktivt granska en medstudents uppsatsplan. Deltagande i grupphandledning ingår också i examinationen.

Analys och värdering av examensmål 2

Undervisningen är upplagd så att studenterna möter forskningsförberedande och forskningsanknuten undervisning på olika vis. Progression synliggörs i forskningsförberedande och akademisk vetenskaplig undervisning och handlar om att i) *lyssna* till presentationer/föreläsningar med innehåll som kopplas till forskning och praxis på ett tydligt sätt ii) *läsa* forskningsbaserade texter "med pennan i hand" iii) *samtala* om föreläsningars och texters innehåll i dialog med andra iv) *skriva* texter som granskas av andra. Detta ska bidra till att studenterna succesivt utvecklar sin förmåga att skriva självständiga arbeten. Handledningsprocesserna är upplagda så att studenterna ingår i olika handledningsgrupper inför olika delprov under utbildningen fram till det slutliga självständiga arbetet. I det självständiga arbetet är handledare och examinator delaktiga och följer processen och studenterna genom handledningsprocessen. Detta innebär dels att studenten i handledningsprocesserna visar sin kunskap såväl om akademiskt skrivande som kunskap och förståelse kring metodologi, teoretiska utgångspunkter samt ämnesinnehåll. Det innebär även när examinatorn är en del i processerna ett säkerställande i att studenterna blir likvärdigt bedömda utifrån angivna betygskriterier. Kontinuerliga lärarlagsmöten, där handledare och examinatoreer möts, innebär både stöd och utveckling av de kompetenser som krävs för att vägleda studenterna genom det självständiga arbetet. Studenterna får kännedom om olika vetenskapliga metoder under utbildningen, såsom kvalitativ och kvantitativ metod, som omsätts i examensarbetet. De självständiga arbetena fördelas på handledare, som har god kännedom om respektive metod, och därmed rätt kompetens i relation till uppsatsens upplägg. Former för att bedöma studenternas självständighet håller på att mer systematiskt utarbetas då stora studentkullar kräver att studenterna skriver sitt självständiga arbete i par. Genomförandet i examensarbetet är resurskrävande och det kan i vissa specifika fall vara svårt att få rätt kompetens för handledning och examination. Den beprövade erfarenheten som studenterna möter genom fältstudier och handledning bidrar till att på seminarierna diskutera och problematisera yrkesrollens etiska aspekter och förskollärarens uppdrag. Beprövad

erfarenhet diskuteras och framställs i förhållande till dessa områden under utbildningen, och kan tydligare framgå i våra lärandemål.

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Examensmål

3) visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevant forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet.

Examensmålet utgör en del av utbildningen från första terminen. När studenterna påbörjar första kursen, delas de in i basgrupper om ca åtta studenter. Basgruppen fungerar sedan under utbildningens gång både som en tillhörighet men också som en kollegial resurs där studenterna kontinuerligt bearbetar, tar del av och ger respons på varandras texter, till exempel inför skriftliga inlämningar. Vid några tillfällen under utbildningen finns det också med som lärandemål och/eller som obligatoriskt moment vid examinationer genom kamratgranskning och opponering. Sådana uppgifter bidrar till att studenterna tillvaratar, systematiserar och reflekterar över både egna och andras erfarenheter. I varje kurs från termin 1 (FO105L) och framåt genomför studenterna ett mindre arbete där de samlar in empiri och/eller genomför systematiska studier av forskning inom ett visst fält. I samtliga kurser läser studenterna forskningspublikationer som vetenskapliga artiklar, avhandlingar och rapporter. Dessa behandlas i seminarium där studenterna diskuterar forskningsresultaten. Texterna ingår i vissa examinationer som går ut på att reflektera över forskningens resultat i relation till förskolans verksamhet. Examensmålet säkras till sist i det självständiga arbetet (FO752L) där studenterna självständigt genomför en systematisk, empirisk undersökning, sätter sina resultat i relation till tidigare forskning och i sina slutsatser bidrar till utvecklingen av yrket och förskolans verksamhet.

Nedan ges ett exempel från termin 6 (FO603L). Kursen är inriktad mot förskoleklassens verksamhet, vilket har behandlats tidigare men som i den här kursen examineras på en fördjupad nivå. I exemplet vill vi visa på ett upplägg och examination som är inriktad mot teorier och forskning om barns utveckling och där studenterna reflekterar över egna och andras erfarenheter samt forskningsresultat. Det andra exemplet kommer från kursen med det självständiga arbetet och belyser hur studenterna arbetar med examensmålets alla delar i genomförandet av examensarbetet.

Exempel 1

Vetenskapsteori, barndomar och mötesarenor FO603L, Lek, utveckling, lärande i Moment 3 Samverkan och förskoleklassen som skolform, delprov 6 (4,5 hp) diskutera förskoleklassen som skolform med särskilt fokus på där lärandemålet inom färdighet och förmåga säkerställer att studenterna kan ”diskutera förskoleklassen som skolform med särskilt fokus på lärande och utveckling relaterat till lek och undervisning (15)”. Följande betygskriterier konkretiserar lärandemålet. För godkänt ska studenterna välja och diskutera en relevant frågeställning kring lek och lärande samt relatera den till teori och barns perspektiv samt egen tolkning av lärares uppdrag i förskoleklassens verksamhet. På väl godkänd nivå ska studenterna dessutom kunna med tydligt uttalad kunskap analysera och problematisera olika synsätt på denna del av förskoleklassens verksamhet. Studenterna möter förskoleklassen som utbildningsform i olika sammanhang i alla terminer under utbildningen och termin 6 ses som en fördjupning där förskoleklassens aktuella forskning behandlas i relation till yrke och ämne.

Genomförande och examination. I en föreläsning och vid två seminarier fokuseras förskoleklassen som skolform och leken som grund för verksamheten. Inför det första seminariet har studenterna på en fältdag observerat och dokumenterat aktiviteter i en förskoleklass med fokus på lek och lärande. Till seminariet tar studenterna med sig ett dokumentationsunderlag och i grupp diskuterar de sina erfarenheter i relation till läroplanen, forskning och litteratur. Till det andra seminariet förbereder sig studenterna på att utifrån artiklar och litteratur samt sina erfarenheter från fältdagar reflektera över frågor kring förskoleklassens verksamhet. Innehållet i föreläsningen och i seminarierna utgör grunden för delprovets examination.

Delprovet examineras genom individuellt skriftligt arbete samt examinerande seminarium. Genom att studera och diskutera olika styrdokument relaterade till verksamheter för yngre barn ges studenterna möjlighet att utveckla sin

förmåga att kritiskt granska dessa dokument som har inverkan på barns villkor i förskola och förskoleklass. Förskolans och förskoleklassens verksamhet diskuteras och problematiseras ur såväl barns perspektiv som ur barnperspektiv. Den skriftliga delen av delprovet ska beskriva en konkret situation med utgångspunkt i lek och lärande i förskoleklassens verksamhet. Studenterna ska med hjälp av den beskrivna situationen formulera en preciserad frågeställning. Utifrån denna ska de resonera och problematisera utifrån två olika perspektiv, barns perspektiv och yrkesperspektiv, och relatera till forskning om lek som grund för barns lärande. Detta bidrar till studenternas förståelse för förskoleklassen som skolform i utbildningssystemet och för sin kommande yrkesroll i detta sammanhang. Detta utgör ett betydelsefullt inslag i förskolläraryrket då studenterna förbereds och examineras utifrån kurslitteratur som fokuserar på förskoleklassens uppdrag. Det ingår även att utifrån momentets litteratur kunna analysera lekens och lärandets villkor utifrån vald situation. Det inkluderas även ett muntligt examinerande seminarium där studenterna får öva på att självständigt kunna kommunicera och reflektera över sina kunskaper utifrån gjorda erfarenheter. Seminariet används som ett formativt tillfälle för att dels ta del av övriga studenters redovisningar, dels för att individuellt kunna utveckla den skriftliga rapporten. Betygsskalan U, G och VG tillämpas.

Exempel 2

Examensarbete i utbildningsvetenskap FO752L, där lärandemålet inom färdighet och förmåga säkerställer att studenterna kan ”planera, genomföra och redovisa en empirisk vetenskaplig undersökning grundad i förskolans praktik (3)”. Följande betygskriterier konkretiserar lärandemålet och för godkänt ska studenterna visa förmåga att formulera syfte och problemställning som är väl avgränsade och konsekvent formulerade samt har relevans för det valda området. Dessutom ska relevant metod väljas för arbetet i relation till syfte och problemställning. Studenterna ska också visa förmåga att tydligt och med ett kritiskt förhållningssätt analysera och rapportera resultaten av studien. På väl godkänd nivå ska studenterna dessutom visa förmåga att på ett logiskt och stringent sätt redovisa studiens resultat och kunna driva argumentation kring frågor om förskolans praktik.

Genomförande och examination. I genomförandet av examensarbetet arbetar studenterna självständigt med att planera, genomföra och rapportera en studie grundad i förskolans verksamhet. Studenterna samlar systematiskt in kvalitativt och/eller kvantitativt material. Särskilt i diskussionsdelen krävs att studenterna reflekterar över de egna resultaten och sätter dessa i relation till relevant forskning. Studenterna gör också en systematisk sökning av vetenskapliga texter. Självständighet i genomförandet krävs, liksom kritiskt tänkande och det är framför allt i relation till handledarna som detta blir synligt. I kursen hålls två examinerande seminarier med opposition; ett så kallat ventileringsseminarium där studenterna presenterar sin forskningsplan och diskuterar andras planer, och ett slutseminarium med opposition. Särskilt i det senare ska studenterna, i egenskap av opponenter, reflektera över andras erfarenheter som de uttrycks i uppsatsen.

Analys och värdering av examensmål 3

I programmet finns en progressionsplan i vetenskapligt tänkande och skrivande som bidrar till att studenterna utvecklar förmåga att reflektera och kritiskt problematisera. Att systematiskt ta tillvara sina och andras erfarenheter återkommer också genom utbildningen och med allt större komplexitet. Det innebär att studenterna ända från början genomför mindre men systematiska studier av ett innehåll som kursen berör, med det självständiga arbetet som det mest komplexa. Svårigheten kvarstår dock i att bedöma studenternas självständighet. Detta är en diskussion som påbörjats, initierad av en av våra professorer. Det har upprättats ett handledarkollegium som belyser de problem som finns i att handleda och examinera det självständiga arbetet i syfte att kvalitetssäkra bedömningen av bland annat studenternas självständighet. Ett utvecklingsområde som vi ser är att stärka studenterna i att bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet. Redan nu bidrar studenterna genom resultaten från de självständiga arbetena och andra uppgifter som de genomför, till exempel plan för utvecklingsprojekt (se exempel under examensmål 5). Som en del av examensarbetet ska studenterna på en handledardag i studenternas sista kurs presentera sitt examensarbete genom att presentera en poster. Detta bidrar till att verksamma förskollärare/VFU-handledare kan ta del av studenternas studier, såväl innehåll som metod och som i sin tur bidrar till nya insikter inom yrkesområdet. Utmaningen ligger i ett mer systematiskt utbyte av erfarenheter mellan studenterna och verksamma förskollärare, inte minst när det kommer till spridningen av resultaten från de självständiga arbetena. I dagsläget arbetar vi med projektet FLIP (förskoleinitierade projekt) där arbetslag i förskolan kan föreslå undersöknings- och utvecklingsområden som

studenterna kan utveckla kunskaper kring i det självständiga arbete. Det bidrar till att resultaten efterfrågas och kommer till nytta i verksamheterna. (FLIP beskrivs också under utbildningsmiljö).

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Examensmål

4) *visa förmåga att tillämpa sådan förskoledidaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det förskolepedagogiska området och inom de ämnesområden som utbildningen avser samt för yrkesutövningen i övrigt*

Genom kurserna i programmet integreras förskoledidaktik med ämnesdidaktik enligt principen yrke, ämne och forskning. Studenterna förbereds för att möta och arbeta utifrån målen i Lpfö98/rev 16 som trycker på ämnesinnehåll där studenten i sin kommande yrkesutövning ska kunna undervisa inom till exempel språk, matematik och naturvetenskap. I termin 1 (FO105L) börjar studenterna med att tolka och förstå förskolans uppdrag och styrdokumentens innebörder, allmändidaktikens och metodikens definiering samt de didaktiska frågorna vad, hur, varför och för vem. Lekens och lekfullhetens betydelse för barns lärande lyfts genom utbildningen. Från termin 2 till termin 5 integreras olika ämnen och ämnesdidaktiska perspektiv med förskoledidaktik och frågor om barns lärande. I termin 2 (FO205L) står språkutveckling med läs- och skrivutveckling i fokus, i termin 3 (FO306L och FO371L) och termin 4 (FO404L) är det olika inriktningar av naturvetenskap (fysik, teknik, kemi, biologi) i relation till barns lärande som fokuseras och i termin 5 (FO506L) fördjupas kunskaper i matematik, undervisning i matematik riktad till yngre barn samt olika estetiska innehåll. Genom terminerna löper också estetiska lärprocesser (med ämnen som bild, musik och drama) och bidrar med didaktiska redskap till studenternas förståelse av undervisningen i ämnena. I termin 6 (FO603L) och termin 7 (FO702L) fördjupas det förskoledidaktiska perspektivet med fokus på undervisningsbegreppet, dokumentation i relation till barns lärande och studentens medvetenhet om de egna valens betydelse.

Nedan ges två exempel på integrerat lärande som förenar förskoledidaktik och ämnesdidaktik enligt principen yrke, ämne och forskning. Båda exemplen är från termin 2 i kursen FO205L under Färdighet och förmåga. Delproven utgörs av VFU i delprov 6 och ämnesdidaktik såsom barns språkutveckling och pedagogiskt drama i delprov 5. Då VFU är en integrerad del i kursen vill vi visa på hur studenterna förbereds inför sin VFU med ett exempel från delprov 5. VFU-perioderna är utformade så att yrkesroll, ämne och forskning är återkommande utifrån kursspecifika ämnen och tillhörande aktuell forskning och bildar underlag för studenternas undervisning i förskolan. Examensmålet examineras kontinuerligt och med progression genom utbildningen.

Exempel 1

Språkets betydelse för barns utveckling och lärande FO205L, Lek, utveckling, lärande i Moment 2 Läs- och skrivutveckling, delprov 5 (2 hp) där lärandemålet inom färdighet och förmåga säkerställer att studenten kan ”använda digitala verktyg som medel för egen kunskapsinhämtning och för att skapa egna digitala produkter med hjälp av olika redskap och programvaror (8)”. Följande betygskriterier konkretiserar examensmålet och lärandemålet där studenten ska kunna på godkänd nivå visa i praktisk handling hur digitala produkter kan användas tillsammans med en barngrupp och reflektera över digitala mediers användning och dess betydelse i förskolan och för förskollärares roll i det pedagogiska mötet. Detta moment ska inspirera studenterna till att på ett pedagogiskt medvetet sätt både kunna undervisa om och skapa digitala redskap för att utmana barns lärande inom olika ämnesområden. Studenterna möter genomgående i terminerna olika digitala hjälpmedel dels för att synliggöra och systematiskt utveckla sin egen yrkesroll, dels för att kunna möta och undervisa barnen i ämnesdidaktiska områden. Slutligen examineras examensmålet i termin 7 där studenterna gör en poster för att presentera examensarbetet för VFU-handledarna.

Genomförande och examination. Examinationen sker som en muntlig gruppuppgift via digitala produkter kopplat till studenternas kunskaper om berättande, gestaltning och barns textvärldar. Delprovet fokuserar på ett ämnesövergripande och ämnesdidaktiskt innehåll såsom pedagogiskt drama, digitala verktyg och barns språkutveckling. Metodiken ingår som en del i didaktik och ämnesdidaktik. Studenterna skapar gruppvis ett projekt utifrån hur man skapar förutsättningar för och utmanar barns kreativa uttrycksformer och språkliga utveckling med

stöd av digitala medier. De inledande seminarierna i pedagogiskt drama integreras med seminarier kring metodiska och ämnesdidaktiska förmågor som examineras utifrån barns läs-, tal-, och skrivutveckling. Gruppstudier bildar utgångspunkt för examinationen. Studenterna visar förmåga att använda digitala verktyg för att presentera innehållet. Varje studentgrupp väljer en folksaga eller konstsaga och gestaltar den med hjälp av Photo Story eller liknande program och visar sin förmåga i hur detta kan uttryckas och genomföras tillsammans med en barngrupp. Examinationen sker i par eller grupp om högst om tre studenter och examineras samtidigt av två lärare med olika specifika kompetenser för delprovet. Delprovet examineras före VFU-perioden (delprov 6) i syfte att utveckla studenters förmåga att kunna på ett medvetet sätt använda sig av digitala redskap i sin undervisning. Betygsgraderna U och G tillämpas.

Exempel 2

Språkets betydelse för barns utveckling och lärande FO205L, Lek, utveckling lärande i Moment 2 Läs- och skrivutveckling, delprov 6 (6 hp) där lärandemålet inom färdighet och förmåga säkerställer att studenten kan "leda barn enskilt och i grupp samt kunna kommunicera och samspele med barn för att stimulera och utmana deras läs-skriv- och språkutveckling (7)". Detta lärandemål återfinns inom området *Didaktiska och ämnesdidaktiska strategier* som studenterna möter med progression från termin 1 till termin 7 i den verksamhetsförlagda utbildningen. Följande betygsriterier konkretiserar examensmålet och lärandemålet där studenterna ska kunna på godkänd nivå samspele och kommunicera för att utmana och utveckla barns lek och lärande utifrån barns tal-, läs- och skrivutveckling samt tydligt kunna skriva mål, planera, organisera, genomföra och muntligt samt skriftligt utvärdera aktiviteter för att stimulera och utmana barns lärande i relation till läroplanens intentioner. På väl godkänd nivå ska studenterna dessutom kunna visa förmåga att ta tillvara barns idéer och initiativ i sin planering och kunna tillämpa i praktisk handling samt motivera sin planering och genomförandet av arbetet i barngruppen utifrån teoretiska perspektiv. Studenterna använder sig av ett planeringsunderlag (tabell 3). Detta har utarbetats för studenternas undervisning i förskolan. Underlaget är återkommande för alla VFU-perioder. I den slutliga VFU-perioden examineras studenternas förmåga och färdighet genom att göra medvetna ställningstaganden såväl avseende ett ämnesinnehåll som didaktiska perspektiv som gynnar barns utveckling och lärande.

Tabell 3: Planeringsunderlag för samtliga VFU-perioder.

VAD OCH VARFÖR?
Vilket är lärandeobjektet? Använd läroplanen, ange lärandeteoretiska utgångspunkter, och erfarenheter av tidigare dokumentationer, planering/utvärdering och beskriv vilket kursrelaterat ämnesinnehåll verksamheten ska erbjuda barnet i förhållande till barnets perspektiv, intresse och erfarenhet.
HUR?
Beskriv och motivera vald strategi (tillvägagångssätt, gruppstorlek, och miljö) samt dokumentationsmetod.
STUDENTENS UTVÄRDERING
Analysera och reflektera över förhållningssätt, innehåll och genomförande samt dess konsekvenser för verksamheten i relation till barns lärande.
UTVECKLING/UTMANING INFÖR NÄSTA PLANERING
Beskriv utifrån didaktiska överväganden hur du kan utmana barnens lärande i relation till det valda lärandeobjektet och motivera utifrån teoretiska perspektiv.
VFU-HANDLEDARENS UTVÄRDERING/KOMMENTARER
Beskriv hur du uppfattar studentens teoretiska och praktiska arbete. Se VFU-riktlinjer för förskolläroarbete för respektive termin.

Genomförande och examination. Varje student får under en fyra-veckors VFU-period ett besök av VFU-lärare från HKR. Detta är det första besöket som görs och som sedan åtföljs av flera under utbildningens gång. Besöken dokumenteras och studenternas VFU-uppgifter utgör underlag för bedömning och uppföljning i kommande kurser

som innehåller VFU. I delprovet ingår det schemalagda fältdagar inför den sammanhängande VFU-perioden. Fältdagarna är återkommande i alla terminer och syftar till att studenterna ska kunna förbereda och bekanta sig med verksamheten, observera samt dokumentera, för den kommande sammanhängande VFU-perioden. VFU-planer genomförs som systematiska planeringar som återkommande examinationer. Studentens självständighet examineras genom skriftliga handledaromdömen, besök av lärarutbildare från HKR, skriftliga uppgifter såsom VFU-plan och VFU-mål samt film-uppföljningsseminarium. Vid besöket genomförs ett trepartssamtal mellan VFU-handledare, student och VFU-lärare. Samtalet fokuserar på lärandemål, med betygskriterier i relation till studenternas genomförande och förmåga till att reflektera över dokumentation och de didaktiska och metodiska val för undervisning som studenten gör i relation till barns lärande. Efter VFU, delprov 6, möts den besökande/examinerande läraren och aktuella studenter, i ett examinerande film-uppföljningsseminarium. Studenterna visar en filmsekvens från sin VFU där undervisningens intentionella objekt i relation till barns lärande och eget förhållningssätt analyseras. Under VFU-perioden integreras UVK och ämnesinnehåll, vilket syftar till att utveckla studenternas förståelse för hur ämneskompetens och ämnesdidaktik ska användas inom det förskolepedagogiska området. VFU-uppföljningarna under utbildningen är ett tillfälle för studenterna att visa nya insikter och analysera valda områden för den kommande yrkesrollen och dess uppdrag. Betygsgraderna U, G och VG används.

Analys och värdering examensmål 4

Gruppexaminationer bedöms som underkänt eller godkänt då det kan vara svårt att urskilja ett väl godkänt i studenternas redovisningar. För att säkerställa studenternas färdighet och förmåga att arbeta digitalt och att tillämpa ett ämnesdidaktiskt innehåll för undervisning med barn, bedöms examinationen av två närvarande lärare med såväl didaktiska och som ämnesdidaktiska kompetenser. Detta är ett sätt att säkerställa både ämne och didaktiska strategier. Studenterna förbereds för sin VFU-period för att kunna möta och undervisa barn i digitala projekt med ett ämnesinnehåll – i denna kurs kopplat till barns textvärldar genom digitalisering och språkutveckling. Dessa exempel belyser ett specifikt ämnesområde i förhållande till barns lärande och utveckling i syfte att studenten utvecklar sitt pedagogiska ledarskap i relation till förskolans uppdrag. Upplägget genomsyrar hela utbildningen med olika ämnesinnehåll kopplade till VFU-perioderna. I förlängningen knyts och säkras studenternas förmågor för perspektiven yrke, ämne forskning under VFU, delprov 6. Planeringsunderlaget följer studenterna genom sin utbildning, vilket innebär att studenterna studerar läroplansteori, ämne och lärandeteorier i ett sammanhang. Underlaget gör att både studenter, VFU-handledare och VFU-lärare har en gemensam och en återkommande bas att utgå från. Studenten får teoretiska kunskaper och olika ämneskompetenser inom det förskolepedagogiska området för att kunna planera, genomföra och utvärdera sin undervisning, vilket här ges exempel på digital kompetens för barns språkutveckling.

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Examensmål

5) visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje barns lärande och utveckling

Från termin 2 och genom utbildningens kurser ska studenterna i högre grad visa prov på förmåga att planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten. I termin 2 (FO205L) handlar det om att kunna leda barn i deras lärande och reflektera över konsekvenserna av de valda undervisningsstrategierna. I termin 3 (FO306L) fokuseras särskilt den pedagogiska dokumentationens betydelse för att kunna analysera och utveckla verksamheten. Studenterna ska på VFU kunna tillämpa dokumentera, analysera och utveckla de egna planeringarna. I termin 4 (FO404L) och termin 5 (FO506L) fokuseras särskilt studenternas förmåga att omsätta ämnesinnehåll såsom naturvetenskap och matematik i planering och genomförande av undervisning. I termin 6 (FO603L) är förskoleklassen i fokus och studenterna bedöms på förmåga att planera, genomföra, dokumentera och analysera undervisning i verksamheten. I den avslutande kursen på avancerad nivå i termin 7 (FO702L) fördjupar sig studenterna, med en kritisk ansats, i dokumentation, utvärdering och utvecklingsarbete. Studenterna gör också en projektplan för ett utvecklingsprojekt i syfte att utveckla förmåga att analysera och utveckla förskolans verksamhet

Nedan ges exempel från termin 7 på hur studenterna självständigt och tillsammans med arbetslaget på VFU-platsen utveckla sin förmåga att planera, genomföra, utvärdera för att utveckla den pedagogiska verksamheten, genom att utarbeta en projektplan över ett utvecklingsprojekt för att kunna utmana och stimulera barns utveckling.

Exempel

Utvärdering och utveckling i förskolan FO702L, Lek, utveckling, lärande i Moment 2 Yrkesrollen, delprov 4 (1,5 hp), som under VFU:n iscensätts där lärandemålet inom färdighet och förmåga säkerställer att studenten uppnår målen och slutexamineras i sin förmåga att ”planera, genomföra, utvärdera, analysera., ansvara för och utveckla den pedagogiska verksamheten (4) samt systematiskt dokumentera, analysera och utveckla pedagogisk verksamhet med hänsyn till teorier om barns utveckling och lärande” samt ”kritiskt granska valda dokumentationsmetoder (5)”. Följande betygskriterier konkretiserar examensmålet och lärandemålen där studenterna ska på godkänd nivå genomföra fältstudier med en självständigt vald metod som redovisas i utvecklingsplanen och utmynnar i ett förslag till möjligt utvecklingsområde. Val av metod ska tydligt och klart kunna motiveras och relateras till relevant kurslitteratur och valbar aktuell forskning kring valt ämnesinnehåll för utvecklingsplanen. Studenterna ska också med utgångspunkt i gjorda observationer kunna formulera en relevant fråga/problematisering samt presentera och iscensätta ett utvecklingsprojekt. Projektet tar sin utgångspunkt i styrdokument och avser att systematiskt utveckla en del av verksamheten i relation till varje barns lärande och utveckling. Studenterna ska visa på förmåga till kritisk hållning till det föreslagna projektet. På väl godkänd nivå ska studenterna dessutom kunna inta ett kritiskt och analytiskt förhållningssätt med fördjupande kopplingar och resonemang till litteratur, kunna resonera om bedömning och utveckling av pedagogisk verksamhet. I termin 1 utifrån ett yrkesprövande perspektiv startar studenterna med att observera och reflektera över förskolans pedagogiska verksamhet. Under utbildningens gång visar studenterna kontinuerligt en progression i sin didaktiska förmåga att leda undervisning ensam och tillsammans med andra inom olika ämnesområden som finns angivna i VFU-riktlinjerna.

Genomförande och examination. Momentet syftar dels till att studenterna självständigt och tillsammans med andra ansvarar för i förskolan förekommande uppgifter och undervisning. Dels utarbetar studenterna självständigt en utvecklingsplan som beskriver tänkt genomförande, dokumentation och utvärdering av ett utvecklingsområde som syftar till att kunna utmana barns lärande och utveckling inom något specifikt område/ämne. I momentet ingår tre fältdagar före VFU, där studenterna fördjupar sin förmåga att systematiskt observera, dokumentera och systematiskt analysera verksamheten med perspektiv på barns lärande och utveckling för att kunna formulera en utvecklingsplan. Momentet syftar också till att studenterna ges möjlighet att fördjupa sin förmåga att självständigt söka, kritiskt granska, värdera och förhålla sig till vetenskapliga texter relaterat till det valda utvecklingsområdet. Den enskilda projektplanen presenteras för handledarna och iscensätts i verksamheten samt examineras både skriftligt och muntligt på ett uppföljningsseminarium efter VFU. Betygsgraderna U, G och VG används.

Analys och värdering examensmål 5

Studentens färdighet och förmåga att både självständigt och tillsammans med andra (studenter, VFU-handledare och arbetslag) leda och kommunicera för att utmana barns lärande och utveckling har en tydlig progression framskriven i Riktlinjer för förskolläraryrket VFU. (Se under examensmål 4). Systematiskt kvalitetsarbete kan tydligare implementeras som en röd tråd genom utbildningen, så att studenterna på avancerad nivå ska kunna tydligare fördjupa sina kunskaper och sin förmåga att utveckla en pedagogisk verksamhet för att möta och utmana barns lärande. Förutom handledning från VFU-handledaren på förskolan kan ytterligare handledning, före VFU, ges formativa kommentarer av VFU-lärare så att den pedagogiska utvecklingsplanen ännu tydligare gynnar studentens förmåga att utveckla en del av verksamheten. Handledningen kan också omfatta studentrespons där möjlighet att processa kring projektplanens upplägg finns. Fältdagarna inför VFU-perioden ger studenten förutsättningar att få insikt i verksamhetens förutsättningar och hur läroplanens intentioner blir synliga. Här utvecklar studenten förmåga att självständigt och systematiskt observera, värdera och analysera verksamheten i relation till läroplansuppdraget och barns lärande. Förmågan att självständigt kunna motivera och argumentera sin utvecklingsplan utvecklas i dialog med VFU-handledaren samt följs upp i trepartssamtal och slutlig examination. Till viss del är litteraturen kring pedagogisk dokumentation och aktuell forskning valbar för att studenten ska kunna fördjupa sina kunskaper från föregående terminer för en beredskap i yrkesutövningen. Studenterna

diskuterar och delger varandra i mindre grupper sina insikter kring den studerade litteraturen för att kollegialt stödja och utmana varandra i sin utveckling.

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Examensmål

6) visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling

För att säkerställa måluppfyllelsen för examensmålet behandlas målet återkommande genom utbildningen och med progression mellan kurserna. Genomgående relateras studierna till övergripande dokument så som barnkonventionen och Salamancadeklarationen. Forskningsetik behandlas i relation till den vetenskapliga progressionen i Samlat dokument för förskolläraryrket utbildningens vetenskapliga progression. Sekretess och yrkesetiska frågor aktualiseras i samband med VFU-perioder och andra examinationsuppgifter.

Hållbar utveckling är ett av utbildningens profilmråden och behandlas med både progression och bredd i kurserna. I termin 1 möter studenterna begreppen hållbar utveckling och lärande för hållbar utveckling och sätter det i relation till förskolans uppdrag. I följande terminer behandlas olika aspekter av hållbar utveckling, såsom ekologiska och sociala aspekter. Lärande för hållbar utveckling kopplas till ämnesinnehåll som till exempel naturvetenskap i termin 3 (FO351L/FO371L) där studenten analyserar ett naturvetenskapligt innehåll utifrån hållbarhetsperspektivet. Termin 4 (FO404L) fokuserar på lärande för hållbar utveckling i relation till förskolan (se exempel nedan). I slutet av utbildningen (FO603L) fördjupas begreppet då studenterna värderar, analyserar och problematiserar sin egen syn på barndom i relation till ett socialt hållbarhetsperspektiv.

Nedan ges två exempel på att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter. Det ena är hämtat från termin 4 i kursen FO404L och utgör ett exempel på hur hållbar utveckling diskuteras och relateras till förskolepedagogik. Vidare ges ett exempel från termin 6 (FO603L) där barns uppväxtvillkor behandlas och sätts i relation till barnkonventionen.

Exempel 1

Hållbar utveckling i förskolan FO404L, Lek, utveckling lärande i Moment 3 Hållbar utveckling, lärande för hållbar utveckling, delprov 7 (7,5 hp) där lärandemålet inom värderingsförmåga och förhållningssätt säkerställer att studenterna kan ”med ett vetenskapligt förhållningssätt kunna diskutera och argumentera för olika aspekter på lärande för hållbar utveckling samt kunna diskutera det ur ett förskoleperspektiv (13)”. Följande betygskriterier konkretiserar examensmålet och lärandemålet där studenterna ska på en godkänd nivå kunna redogöra för och diskutera begreppen hållbar utveckling och lärande för hållbar utveckling och analysera sitt VFU- projekt i relation till hållbar utveckling och lärande för hållbar utveckling samt i relation till barns lärprocesser i förskolan. På väl godkänd nivå ska studenten kunna problematisera och förhålla sig kritisk till begrepp som hållbar utveckling, lärande för hållbar utveckling samt på ett nyanserat och stringent sätt diskutera lärande för hållbar utveckling i förhållande till sitt projekt och förskolans verksamhet.

Genomförande och examination. Delprovet behandlar hållbar utveckling och lärande för hållbar utveckling och innehåller föreläsningar seminarier, gruppstudier, exkursion och praktiska moment. Värdegrundsfrågor i rådande styrdokument med begreppen demokrati, lärande för hållbar utveckling och barns delaktighet problematiseras. Under VFU:n fokuseras och analyseras den egna ledarrollen i barngrupp och arbete i arbetslag. Studenten planerar utifrån pedagogisk dokumentation ett mindre tematiskt projektarbete med fokus på ekologiska samband och biologisk mångfald. Projektet genomförs i barngruppen och utvärderas samt presenteras för personal och föräldrar. Projektet slutrapporteras som en vetenskaplig rapport. Dokumentationen som utförs under VFU ligger till grund för den vetenskapliga rapporten. Studenterna ska presentera, värdera och problematisera vad begreppet lärande för hållbar utveckling innebär relaterat till det naturvetenskapliga område som studenterna valt att arbeta med. För genomförandet av projektarbetet under VFU samarbetar studentgrupper för att kunna planera, genomföra och utvärdera det tematiska projektarbetet. Gruppen stödjer varandra genom att kritiskt granska och värdera vald litteratur för rapportskrivandets innehåll och handledning ges vid tre tillfällen av undervisande lärare.

Exempel 2

Exemplet är hämtat från kursen **Vetenskapsteori, barndomar och mötesarenor FO603L**, Lek, utveckling, lärade, med fokus på förskoleklassen, i Moment 2, dp 3 (4,5 hp). Moderna barndomar, och examineras genom en enskild skriftlig hemtentamen. i form av givna fall. Barndomsbegreppet relateras till mångfaldsperspektiv, social hållbarhet och Barnkonventionen. Lärandemålen inom värderingsförmåga och förhållningssätt säkerställer att studenterna kan ”analysera barndom och värdera barns villkor utifrån forskning om sociala och kulturella faktorer (12)” samt ”kunna definiera, värdera, analysera och problematisera sin egen syn på barndom i förhållande till senare tiders barndomsforskning och utifrån ett socialt hållbarhetsperspektiv (15)”. Följande betygskriterier konkretiserar examensmålet och lärandemålen där studenterna på en godkänd nivå ska kunna visa grundläggande förståelse för barndomar och barns livsvillkor samt kunna analysera och resonera om dessa utifrån olika synsätt, inklusive sitt eget samt visa grundläggande förståelse för förskolans och förskoleklassens betydelse utifrån ett barnperspektiv samt utifrån en tydlig strävan att förstå barns perspektiv. På väl godkänd nivå ska studenterna dessutom kunna visa fördjupad förståelse för barndomar, barns livsvillkor genom att problematisera egna och andras synsätt samt visa fördjupad förståelse för förskolans och förskoleklassens betydelse utifrån ett barnperspektiv och kunskaper om barns perspektiv

Genomförande och examination. Studenten erbjuds en serie på fyra föreläsningar och fem seminarier vilka behandlar litteratur och reflektioner som berör både delprov 3 och 4. Seminarierna följer upp både föreläsningar, gruppstudier och en fältdag som tillhör delprov 3. Delprovet utgår från givna fall som är huvudpersonerna i nedanstående romaner. Studenten väljer en bok och läser den i syfte att kunna presentera huvudpersonen som "ett fall" att diskutera i såväl text, i ett individuellt paper (skriftlig hemtentamen) som i paneldebatt om barndomsbegreppet i ett uppföljande delprov. Delprov 3 utgörs av ett skriftligt, teoretiskt underlag för paneldebatten (delprov 4) där studenten fördjupar sina kunskaper genom att muntligt argumentera för delprovets innehåll. I basgruppen väljs olika text(-er) så att det blir en mångfald av olika fallbeskrivningar. Några exempel på valbara texter är **Flickan Åsa**: Linderborg, Åsa (2007). Mig äger ingen, **Pojken Juha**: Gardell, Jonas (2000). En komikers uppväxt och **Pojken Amir**: Hosseini, Khaled (2004) Flyga drake. I examinationen ska studenten, utifrån den skönlitterära texten, göra en sammanfattning (fallbeskrivning), som beskriver barnets bakgrund och livsvillkor. Detta avser att studenterna ska få möjlighet att vidareutveckla, problematisera och fördjupa sin förståelse kring barndomar och barndom som begrepp. Studenten ska problematisera och värdera barndomsbegreppet i förhållande till senare tiders barndomssociologiska forskning samt diskutera och förhålla sig till olika aspekter av förskolans och förskoleklassens verksamhet, ur såväl ett barnperspektiv som ur barns perspektiv. Studenten ska förhålla sig till olika aspekter som kön, genus, familj, klass, etnicitet och religion och dessutom analysera barndom och värdera barns villkor utifrån forskning om sociala och kulturella faktorer. Momentet syftar till att studenten med utgångspunkt från idéhistorisk och aktuell barndomsforskning ska få möjlighet att vidareutveckla och problematisera sina förståelser kring barndomar och barndom som begrepp. I momentet uppmärksammas den egna och det omgivande samhällets medvetenhet om barns villkor med utgångspunkt från mångfaldsperspektiv och social hållbarhet. Detta genomförs genom att studenten förankrar teorier och egna reflektioner i fallstudier och debatter som behandlar barndomar och barns villkor i förskola och förskoleklass utifrån barnkonventionen som grund samt rådande styrdokument.

Analys och värdering av examensmål 6

Ekologiskt perspektiv är fokus i termin 4, vilket blir en fördjupning och kan breddas ur fler perspektiv för lärande för hållbar utveckling. I termin 4 bildar återkoppling av projektarbetet underlag och diskussion för förskolans verksamhet inom hållbar utveckling. Detta gör att studenten på metanivå får möjlighet att argumentera för och förhålla sig till förskolebarns lärande för hållbar utveckling. Genom att tydligt lyfta och definiera för kursen grundläggande begrepp kan studenten ta avstamp i dessa för att utveckla förmåga att förstå och värdera de frågor som kursen behandlar. I termin 6 är det ett socialt hållbarhetsperspektiv som behandlas och examineras. Barnkonventionen kan i dessa sammanhang tydligare beaktas och behandlas för att fördjupa och utveckla studentens förmåga att ta ställning och värdera styrdokument respektive andra vägledande dokument. Dessutom, när barnkonventionen inom snar framtid förväntas lagstadgas är det högst väsentligt att tydligare synliggöra konventionen i kursplanerna. Studenterna möter en progression under utbildningens gång där etiska aspekter utifrån begrepp som barnperspektiv och barns perspektiv kontinuerligt behandlas, diskuteras och värderas i

förhållande till styrdokument, kursinnehåll och eget förhållningssätt. Litteraturen i termin 6 syftar till att studenterna ska få en samhällelig syn på barndomar och kritiskt förhålla sig till olika barndoms perspektiv. Vår intention är att alla tre perspektiven (ekologisk, social och ekonomisk) ska behandlas och examineras under utbildningen. Utifrån ett ekonomiskt hållbart perspektiv har innehållet diskuterats i programmet och vi ser ett utvecklingsområde som kan implementeras i termin 5 där det ekonomiska hållbarhetsperspektivet tillsammans med ämnesinnehållet matematik och estetiskt innehåll kan examineras. Genom att utveckla detta perspektiv menar vi att studenten har beredskap att kritiskt förhålla sig till och utöva alla tre perspektiven i sin yrkesroll utifrån relevant och aktuell forskning kring dessa områden.

Jämställdhet

Jämställdhet mellan kön (som vi uppfattat att självvärderingen ska ha fokus på) är ett av de värden som förskolan ska hålla levande i arbetet med barnen och är en av flera aspekter på jämställdhet i det avsiktliga arbetet att skapa kunskap, färdighet och vilja att arbeta med förskolans värdegrundsarbete.

Att upptäcka sedimenterade vanor och förväntningsstrukturer i vardagen är svårt och tar tid. Därför har vi valt att integrera jämställdhetsarbetet mellan kön som del av hela utbildningen. Fördelen med ett sådant upplägg är att kunskaper och förmågor ges möjlighet att fördjupas och breddas i motsvarighet till frågornas komplexitet. Nackdelen är att jämställdhetsarbetet avseende kön (och könsidentiteter) riskerar att bli otydlig och därför (trots allt) kvarstår i avsaknad av fördjupning. För att undvika detta finns formulerade lärandemål gällande jämställdhet och jämställdhet mellan kön som en integrerad del i flera av utbildningens kurser än där dessa innehåll är formulerade som konkreta lärandemål. Relevanta lärandemål kan uttryckas i termer av arbete mot kränkande behandlingar etc. I uppgiftsformuleringarna framgår det vad i uppgiften som handlar om jämställdhet mellan könen.

I HKR *Jämställdhetsintegrering 2017 – 2019* anges jämställdhet som ett angeläget område för utbildningarna vid HKR. Liksom på övriga lärosäten i landet har förskollärautbildningen vid HKR en snedrekrytering där majoriteten studenter utgörs av kvinnor. Dokumentet anger bland annat att högskolan behöver göra insatser för att bryta könsstereotypa studieval genom att till exempel stödja utvecklingsarbeten om genus och jämställdhet i utbildningarna, men också att göra översyn av antagningsprocessen ur ett jämställdhetsperspektiv. Perspektivet kommer också att lyftas i olika marknadsföringsinsatser.

Examensmål Jämställdhet

visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten

För att säkerställa måluppfyllelsen för examensmålet behandlas målet med fördjupning och med en variation av pedagogiska metoder återkommande genom utbildningen. Samtliga kursansvariga har i förhållande till ovan angivet examensmål under 2018 inventerat de kursplaner som de är ansvariga för kring detta perspektiv. Exempel på innehåll i de olika kurserna: termin 1 (FO105L) där utgångspunkten är barnkonventionen och andra styrdokument med föreläsare och seminarier där också jämställdhetsperspektivet diskuteras, i termin 2 (FO205L) där de estetiska lärprocesserna utmanar studenterna i jämställdhet mellan män och kvinnor genom konstnärlig produktion och efterföljande muntlig och skriftlig reflektion. I termin 4 (FO404L) behandlas jämställdhet utifrån ett hållbarhetsperspektiv med bland annat diskussioner om medborgerlig kompetens som innebär att ha ett jämställt och jämlikt samhälle. I termin 5 (FO506L) arbetar studenterna med estetisk produktion kopplat till musik, bild, dans och drama. I denna process lyftes frågeställningar och dilemman i den aktuella samhällsdiskursen där studenternas egna förhållningssätt utmanas när det bland annat gäller jämlikhet och jämställdhet mellan män och kvinnor. I termin 6 (FO603L) ges en kritiskt reflekterande föreläsning om normtänkande och tyst styrning som en problematik i arbetet med jämställdhet mellan kön på förskolan. Föreläsningen följs upp med att studenterna delger varandra konkreta exempel på hur man kan arbeta med jämställdhet mellan pojkar och flickor och mellan kvinnor och män. Syftet är att belysa jämställdhet och genus i relation till kursens lärandemål om social hållbarhet och då lyfts diskussioner om könsidentitet och pedagogers roll som representation av förväntningsstrukturer. I termin 7 (FO702L och FO752L) finns inte målet lika tydligt uttalat men i moment kring yrkesetik kan

jämställdhetsproblematiken komma upp, liksom i det utvecklingsprojekt som studenterna ska genomföra. Även examensarbeten kan beröra jämställdhet. I utbildningens programråd ingår en manlig förskollärare som kan ge sitt perspektiv på utbildningen. När det gäller studenternas VFU så ges manliga studenter i möjligaste mån möjlighet att få en manlig VFU-handledare. Det är emellertid inte alltid självklart att de manliga studenterna önskar sådan placering. Nedan ges ett exempel från termin 3 (FO306L).

Exempel

Naturvetenskap, teknik och estetik i mötet med alla barn FO306L, UVK i Moment 3 Specialpedagogik, delprov 1 (5,5 hp) där lärandemålet inom färdighet och förmåga säkerställer att studenterna kan "beakta och kommunicera ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten (6)"

Genomförande och examination. Momentet inleds med en föreläsning kring genusteoretiska begrepp och genusforskning. Utifrån denna grund ska studenterna belysa villkor och processer som påverkar barns genusidentiteter på förskolan och barns roller i detta. Det är alltså framväxten av identitet som till exempel flicka/pojke, kvinna/man som fokuseras. Som uppföljning av föreläsningen har studenterna en fältdag där uppgiften är att de ska bege sig till en valfri plats i samhället och där observera situationer som rör genus. Uppföljning av fältdagen utgörs av ett seminarium där studenterna presenterar observationer som de tycker är intressanta ur detta perspektiv. Observationerna diskuteras i grupp tillsammans med lärare.

Delprovet examineras i en enskild skriftlig uppgift med efterföljande gruppdiskussion.. Uppgiften för studenterna är att diskutera och problematisera förskolans verksamhet ur perspektiven specialpedagogik och genus. "Använd gärna exempel/observationer från fältdagarna för att exemplifiera och förtydliga dina resonemang. Vad kan genusperspektivet bidra med? Vilka konsekvenser kan det ha för både individ och verksamhet?" Betygsgraderna U, G och VG tillämpas

Analys och värdering av jämställdhet

En systematisk uppföljning av perspektivet gjordes under 2018 och denna visar att jämställdhetsfrågan behandlas från termin 1 och med fördjupning genomgående under de följande terminerna relaterat till terminernas innehållsområden. Senast genomförda programutvärdering visar att studenterna anser att de i utbildningen fått en grund för att verka för jämställdhet. Särskilt lärandemål kring jämställdhet återfinns endast i termin 3. För att ytterligare förtydliga innehållet i övriga kursplaner kommer dessa att omarbetas med tydligare mål kring jämställdhetsperspektivet. En tydligare progressionsplan kommer också att upprättas.

Huvuddelen av lärarna i förskolläraryrket är kvinnor liksom antalet antagna studenter till utbildningen. Möjligheten att påverka de val som studenterna gör innan de kommer till HKR bedöms vara begränsade. Vi menar att orsaken återfinns i samhällsgenomgripande normer och föreställningar om maskulinitet och femininitet. Dessa skapas i komplicerade processer som påverkar individen innan den kommer till högskolans verksamhet. Förskolläraryrket kan genom det fördjupade arbetet med jämställdhet genom hela utbildningen bidra till en förändring av den rådande könssegregeringen genom att studenterna förbereds för att i sin profession kunna utmana de rådande normerna kring jämställdhet. Några särskilda insatser för att attrahera manliga sökande har inte gjorts. Det finns ingen samlad statistik om anledningen till studenters avhopp eller om deras upplevelser ur ett jämställdhetsperspektiv. Ett utvecklingsprojekt har startat för att undersöka hur studenterna upplever sin första termin vid förskolläraryrket. Här kommer finnas möjlighet att särskilt analysera hur såväl manliga som kvinnliga studenter upplever hur det är att börja på förskolläraryrket. När det gäller rekrytering av lärare till programmet tas först och främst hänsyn till den sökandes kompetens men vid lika kompetens tas hänsyn till kön. I varje kurs återfinns såväl manliga som kvinnliga läroboksförfattare, men även här tas först och främst hänsyn till kvaliteten, där till exempel könsstereotypa texter undviks.

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

HKR:s kvalitets- och verksamhetsutvecklingssystem

HKR har sedan 2015 utvecklat ett kvalitetssystem avseende utbildning som är väl integrerat med verksamhetsutvecklingssystemet (VUS). Syftet med denna integrering har varit att decentralisera genomförandet

av strategi och uppdrag. Fördelen är att flera olika processer, såsom kvalitetssäkring, planering, uppföljning och rapportering har kunnat samordnas. Samordningen har också bidragit till att tvärspektoriella utvecklingsperspektiv såsom jämställdhet och hållbar utveckling har kunnat främjas.

Givet lärosätets övergripande strategi och aktuella kvalitetsmål består VUS av olika delar som är kopplade till såväl lärosätetsstrategiska som utbildningsnära utvecklingsarbete. Delarna ligger till grund för årlig planering (Verksamhetsutvecklingsplaner, VUP), genomförande och resultat (Verksamhetsutvecklingsrapport, VUR) samt uppföljning och analys vid årliga verksamhetsutvecklingsdialoger (VUD). Pedagogisk utveckling, Arbetslivsanknytning, Forskningsanknytning och tvärspektoriella perspektiv såsom Jämställdhet och Hållbar utveckling är några viktiga fokusområden som ligger till grund för VUD.

Verksamhetsutvecklingssystemet leder till både kortsiktigt och långsiktigt utvecklingsarbete genom att såväl utgångsläge, nuläge och önskat läge hanteras i planer och dialoger. Det utbildningsnära utvecklingsarbetet lyfts dessutom till en strategisk lärosätetsövergripande verksamhetsutvecklingsplanering och rapportering (ÖVUP, ÖVUR). Vid sidan av denna årliga övergripande verksamhetsutvecklingsprocess pågår en rad aktiviteter med syfte att följa upp och utveckla utbildningens kvalitet, däribland kurs- och programutvärderingar, kvalitetshöjande utbildningsprojekt, samt specifika analyser.

För närvarande pågår ett utvecklingsarbete av lärosätets kvalitetssystem med mål att effektivisera samtliga kvalitetsprocesser med fokus på uppföljnings-, åtgärds- och återkopplingsrutiner på såväl organisations- som utbildningsnivå. Det handlar också om att säkra processen i vilken eventuella åtgärder och förändringar kommuniceras till berörda parter. Ett uppdaterat kvalitetssäkringssystem kommer att implementeras under ht18.

Högskolans kvalitetssystem bryts på programnivå ner i en konkret arbetsgång. POA skriver en självvärdering för programområdet två gånger per år i en verksamhetsutvecklingsrapport (VUR). Rapporten ligger till grund för verksamhetsutvecklingsplanen (VUP) som presenteras i ett första utkast för dekan i maj. Efter återkoppling till POA ligger planen till grund för budgetarbetet i september. Den slutliga planen antas i december. I en verksamhetsdialog (VUD) med lärosätets ledning i mars kommunicerar POA utfallet av föregående års verksamhet och om verksamheten i programmet under innevarande år. POA redogör för planerat kvalitetsutvecklingsarbete och Högskolans ledning ger under dialogen återkoppling på presenterade åtgärdsförslag.

Systematisk uppföljning och kvalitetsutveckling av programmet

I syfte att garantera systematisk uppföljning och säkring av programmets kvalitet har en handlingsplan för utvärdering upprättats. Planen anger riktlinjer för den utvärdering och uppföljning som ska ske på olika nivåer inom utbildningens ram. Följande punkter beskrivs i handlingsplanen och hanteras enligt nedan.

- Kursutvärdering. I syfte att följa och utvärdera utbildningen genomförs i slutet av varje kurs en nätbaserad kursutvärdering i kursutvärderingssystemet Evasys. Studenterna inbjuds att vara delaktiga då kursspecifika frågor formuleras. Utfallet redovisas i en kvantitativ del med fokus på värdering av påståenden samt en kvalitativ del där studenterna har möjlighet att utveckla och förklara sina svar. Utvärderingen sammanställs i en kursrapport som beskriver kursens styrkor, svagheter och utvecklingsområden. Kursansvariga ansvarar för att studenternas synpunkter beaktas. Med utgångspunkt i respektive utvärderings utfall ges återkoppling till studenterna vid inledningen av påföljande kurs då kursansvarig för den utvärderade kursen redogör för utvärderingens utfall. Syftet är att ge studenterna möjlighet att komma med tillägg och förklaringar, vilket ses som en viktig del i arbetet med kursens utveckling.
- Utvärdering och utveckling i lärar-arbetslagen. Utfallet av kursutvärderingarna går igenom av kursansvariga och i lärarlagen och en analys görs där utvecklingsmöjligheter identifieras och handlingsplaner upprättas. Kursansvariga ansvarar för att synpunkter och slutsatser används vidare i kursutvecklingen alternativt lyfts till övergripande programnivå.
- Programutvärdering. Programutvärdering omfattar utbildningens alla delar och studenterna ombeds värdera programmets genomförande såväl som de egna insatserna. Utfallet återkopplas till studenterna via den digitala lär-plattformen och dialogmöten samt till programmets kursansvariga, lärare och

programråd via befintliga forum. Programansvarig ansvarar för att utvecklingsbehov identifieras och handlingsplaner för vidare utveckling och åtgärder upprättas.

Kvalitetssäkrad examination. Varje kurs har en av fakultetsnämnden utsedd kursexaminator som beslutar om betyg i kursen och ansvarar bland annat för att examinationen genomförs i enlighet med kursplan och övriga föreskrifter och för utformning av examinationsuppgifter och bedömningskriterier. För att kvalitetssäkra VFU är samtliga VFU-handledare är utbildade och legitimerade förskollärare. Studenterna har VFU under hela sin utbildning vilket integrerar yrke, ämne och forskning. För att få inblick i olika typer av verksamhet erbjuds studenterna tre olika placeringar i förskola samt förskoleklass under utbildningen. Ytterligare en kvalitetsaspekt är att studenten under varje VFU-period får besök av en från HKR examinerande lärare. Processen styrs av förskolläraryrket framskrivna dokument Riktlinjer för VFU. Det självständiga arbetet, examensarbetet kvalitetssäkras genom att en bedömare som alltid är en disputerad lärare, utses tidigt i arbetsprocessen. Bedömaren läser manus ca 25 % in i processen och ger formativ respons vid ett ventileringsseminarium. Bedömaren har sedan fortlöpande kontakt med, och fungerar som stöd för handledare. Studenterna lägger fram sitt arbete för opposition vid ett slutseminarium där bedömaren närvarar och delger sin bedömning. Slutlig bedömning sker efter att revideringar genomförts. Kursexaminator ansvarar för bedömningen sker enligt bedömningskriterierna och är den som slutligen sätter betyget.

Kursdialog och programdialog. Under pågående termin hålls i varje kurs en kursdialog där studenterna vid ett schemalagt tillfälle har möjlighet att tillsammans med kursansvariga diskutera kursens upplägg och genomförande och framföra synpunkter och förslag på förändringar under kursens gång. Varje termin hålls också en programdialog där representanter från studentgrupperna i kurserna, kursansvariga och POA diskuterar innehåll i och utveckling av kurserna (se också Studentperspektiv).

Programråd. Programrådet är utbildningens referensgrupp och består av representanter från arbetslivet, från utbildningen och från studenterna. Rådet behandlar bland annat frågor om programmets kvalitet och utvecklingsarbete. Studentrepresentanterna bevakar studentperspektivet och för studenternas talan i rådet.

Systematisk uppföljning och återkoppling av de utvärderingar som genomförs på olika nivåer HKR-övergripande och inom programmet ses som en förutsättning ur perspektiv som berör förskolläraryrket på såväl makronivå det vill säga samhällets och utbildningssektorns behov, som på mikronivå det vill säga involverade studenter och lärare. Dialog kring och uppföljning av utvärderingars utfall utgör tillsammans med statliga styrdokument och överstatliga överenskommelser utgångspunkt för de förändringar som görs och den utveckling som planeras. HKR-övergripande kvalitetssäkringssystem, upprättad handlingsplan och inrättande forum för återkoppling och dialog om utveckling (som presenterats ovan) och med den systematik respektive nivå/inriktning genomförs bidrar på olika nivåer och med olika inriktning till upprätthållande av programmets kvalitet.

Genomströmning och avhopp

Genomströmningen har i relation till antagna studenter varit konstant. Hösten 2011 registrerades 35 studenter på första kursen och av dem var 24 studenter kvar i termin 7 hösten 2014 vilket utgör 68,6 % av studenterna. Hösten 2013 registrerades 144 studenter på första kursen i utbildningen och hösten 2017 var 95 studenter i den kullen registrerade på den sista kursen i utbildningen, vilket utgör 66,0 % av studenterna. Ett exempel på hur bortfallet kan se ut hämtas från kullen som antogs hösten 2014. Av de studenter som inte har fullföljt utbildningen, har 4 studenter studieuppehåll, 28 studenter gjort studieavbrott, 6 bytt till annat lärosäte och 21 studenter har inte registrerat sig på fortsatta kurser. Anledningen till det sistnämnda kan till exempel vara spärregler som gör att studenter inte har tillräckligt många avklarade högskolepoäng för att ta sig vidare i utbildningen. Siffrorna över när i programmet studenterna gör avbrott, studieuppehåll och när bortfallen infaller, varierar i de olika kullarna. Det går därför inte att ange generella orsaker till avbrotten, såsom programstart eller ett särskilt svårt delprov.

I dagsläget finns högskoleövergripande stödstrukturer, såsom läranderesurscentrum (LRC), som ger stöd i till exempel skrivande, och studievägledning där studie- och karriärvägledare ger stöd i att planera studiegången. Närmare beskrivning ges under Studentperspektiv.

Analys och värdering av uppföljning återkoppling och åtgärder

Programmets kvalitetsarbete följer lärosätets övergripande system för kvalitets- och verksamhetsutveckling, vilket ger en tydlighet i vart programmet är på väg och vilka områden som behöver hanteras och utvecklas. I verksamhetsutvecklingsplanen skrivs programmets utvecklingsbehov fram och relevanta delar av resultatet från kursutvärderingarna tas tillvara och följs upp på programnivå. Rapporterna (VUR) bidrar med uppföljning och utvärderingar av utvecklingsplanen och bidrar till ett kontinuerligt utvecklingsarbete. I dialogen ledningen (VUD) förs in dialog om programmets utveckling i relation till lärosätets övergripande mål och strategier, vilket är gynnsamt för programmet och bidrar till en gemensam riktning för fakultetens lärarutbildningar och för HKR:s samtliga program.

Arbetet med kursutvärderingarna, där utvärderingarna analyseras, sammanfattas i kursrapporter, och utgör utgångspunkt för kursutveckling, är värdefullt för utveckling av hela programmet. Återkopplingen till studenterna är betydelsefull för att tydliggöra hur kursutvärderingarna tas omhand och blir en del av kursutveckling, men också för att ge möjlighet för studenterna att uttrycka sig muntligt kring kursen och för kursansvariga att ställa frågor till studenterna kring det som framkommit i utvärderingen. Kursutvärderingarna används som utgångspunkt för fortsatt utvecklingsarbete på kursnivå. En utmaning är att arbeta för att öka svarsfrekvensen i kursutvärderingarna. För detta fortsätter vi arbetet med att utveckla kurserna i relation till utvärderingarna, och ytterligare förtydliga för studenterna värdet av utvärderingarna för kursutvecklingen. Studenternas avhopp och bortfall behöver mer ingående dokumenteras och analyseras för att finna orsaken till avhoppet och eventuellt bidra till att öka genomströmningen. Siffror på avbrott och bortfall finns, men en kvalitativ översyn av vad avbrotten och bortfallen beror på skulle vara värdefull för programmets utveckling. En sådan översyn planeras till 2019.

Studentperspektiv

Förskolläraryrket vid HKR ser ett studentcentrerat lärande och en studentcentrerad undervisning som angeläget ur perspektiv som rör såväl studenters motivation, självreflektion samt engagemang i lärprocesser och i utbildningens organisation och innehåll (jfr. ESG, 2015). Mot denna bakgrund beaktas studentperspektivet vid HKR på flera nivåer. På en övergripande nivå är studenterna, via studentkåren, representerade i beslutande nämnder, såsom högskolestyrelse och fakultetsnämnder. I förskolläraryrketens programråd är studenterna representerade med två studenter som studerar på programmet samt en representant som är arvoderad av studentkåren. Programrådet är utbildningens referensgrupp och består av representanter från arbetslivet, från utbildningen och från studenterna (se Arbetslivsperspektivet). Studentrepresentanterna bevakar studentperspektivet och för studenternas talan i rådet. Vi ser att det är viktigt att studentrepresentanterna är nära utbildningen och att de därmed kan lyfta programnära frågor.

I syfte att följa och utvärdera utbildningen genomförs i slutet av varje kurs en nätbaserad kursutvärdering i kursutvärderingssystemet Evasys (se Uppföljning, åtgärder och återkoppling). Utvärderingen innehåller frågor om kursens upplägg och genomförande i relation till kursens lärandemål där studenterna värderar i vilken utsträckning upplägg, undervisning, examinationsformer och litteratur bidragit till måluppfyllelse. Med utgångspunkt i respektive utvärderings utfall ges återkoppling till studenterna vid inledningen av påföljande kurs då kursansvarig för den utvärderade kursen redogör för utvärderingens utfall. Syftet är att ge studenterna möjlighet att komma med tillägg och förklaringar, vilket ses som en viktig del i arbetet med kursens utveckling.

Programutvärdering görs av studenter i samband med att de avslutar sin utbildning. Utvärderingen omfattar utbildningens alla delar och studenterna ombeds värdera programmets genomförande såväl som de egna insatserna. Utfallet återkopplas till studenterna via den digitala lär-plattformen samt till programmets kursansvariga, lärare och programråd via befintliga forum och utvecklingsbehov identifieras.

För att formalisera inflytandet på kursnivå och för att säkerställa en demokratisk ordning hålls varje termin kursdialog och programdialog (sk dialogmöten). Kursdialog hålls i varje grupp (omfattande 30 till 35 studenter) tillsammans med kursansvariga inför dialogmötet. Tillsammans diskuteras kursens genomförande och innehåll. Vid dialogmötet träffar programområdesansvarig (POA) studentrepresentanter från varje grupp för att diskutera utbildningsspecifika frågor. Studentrepresentanterna ansvarar för att fånga upp respektive studentgrupps åsikter

och tankar kring utbildningen. Synpunkter från kursdialog och programdialog tas omhand av kursansvariga respektive POA och förs vidare till enskilda lärare och grupper som berörs samt återkopplas till berörda enligt överenskommelse.

Vid HKR är kommunikationen mellan lärare och studenter viktig, vilket också är en del av HKR:s vision som uttrycks i Strategi 2015 - 2020. För att ge möjlighet till god kommunikation och snabb information den används den digitala lärplattformen Itslearning. Plattformen används som kommunikationskanal mellan lärare, studenter och information om respektive kursinnehåll i samtliga kurser ges där. Plattformen bidrar på så vis till såväl transparens som inflytande genom att studenterna direkt kan kommentera och ställa frågor kring ett upplägg eller innehåll. På kursnivå finns således möjlighet för studenterna att ha synpunkter och komma med förslag till mindre förändringar under kursens gång. Formen för sådana synpunkter är, förutom kommunikation i itslearning, ofta muntlig eller via e-post till undervisande lärare eller kursansvarig.

Flera avdelningar ger högskoleövergripande service för studenterna. Övergripande finns Rådet för studieadministration och studentstöd, vilka hanterar frågor med anknytning till studenternas utbildning vid HKR. Avdelningen för studentservice består av enheterna Studieadministration och Studenthälsan, där ärenden som rör antagning, examination och studentens hälsa hanteras. På Studenthälsan finns en anställd sjuksköterska samt kurator. Läranderesurscentrum (LRC) stödjer studenterna i lär- och skrivprocesser genom lär-verkstäder och ansvarar för stödet till studenter med funktionsnedsättningar. Avdelningarna administrerar och erbjuder stöd åt studenterna under utbildningen. Från och med utbildningens första termin erbjuds studenterna kontinuerligt, under utbildningens gång, schemalagd information om var och hur diverse studentstöd kan sökas inom lärosätet och om de möjligheter till inflytande och påverkansmöjligheter som står till buds. Informationen leds av lärarutbildningens studievägledare och medverkar gör såväl studentkår som studenthälsa.

Analys och värdering av studentperspektivet

I det följande redovisas en sammanfattande bild över studentperspektivets i relation till aktuella utvecklingsområden. En styrka är att befintliga kommunikationsvägar mellan studenter och lärare upplevs som korta, vilket medför att studenterna har stor möjlighet att påverka pågående kurser när det gäller upplägg och genomförande. Lär-plattformen, där lärare och studenter kan lämna information och synpunkter bidrar till detta. Kurs- och programdialoger (se ovan) ses som en styrka då kursupplägg samt utbildningsövergripande frågor synliggörs, kan diskuteras och vid behov åtgärdas. Den muntliga återkopplingen kring kursutvärderingen upplevs positivt på så sätt att studenterna får tillfälle att utveckla resonemangen och ge förklaringar till vad som kan ligga bakom utvärderingens resultat samtidigt som de också får respons på redovisade synpunkter. Studentrepresentation i programråd och fakultetsnämnd bidrar till inflytande samt till att studentperspektivet bevakas i relation till aktuella frågor.

Formellt sett är det studentkåren som tillsätter studentrepresentanter på platser i exempelvis programrådet. Studentkåren uttrycker att det är svårt att finna studentrepresentanter, vilket kan försvåra studentinflytandet i formella sammanhang. För att ändå säkra studentrepresentation har programmet sökt nya vägar, t.ex. via inrättade dialogmöten där studenter kunnat anmäla sitt intresse för deltagande i diverse arbetsgrupper eller programråd. I syfte att utveckla studentperspektivet inom ramen för utbildningen ytterligare behöver det göras en analys av en något låg svarsfrekvens på ca 63 % vid kursutvärderingar och åtgärder vidtas för att öka deltagandet. En åtgärd är att vid kursstart och vid tillfälle under kursens gång göra studenterna medvetna om kursutvärderingens betydelse för kursens utveckling. Nya samarbetsformer med studenterna och åtgärder för att utveckla inflytande och engagemang i utbildningen diskuteras vidare som en punkt vid de kontinuerligt återkommande forum som finns inrättade. Kursansvariga arbetar för att kontinuerligt bjuda in studentrepresentanter till arbete med kursplaner och kursupplägg.

Arbetsliv och samverkan

Samverkan med det omgivande samhället

Samverkan sker utifrån HKR samverkansstrategi 2015 - -2020, där målet är ett lärosäte där det premieras att samverka och bidra till utveckling av vårt omgivande samhälle. Genom HKR:s satsning på VFU i samtliga

terminer upprätthålls en god kontakt med de omgivande förskolorna och de verksamma förskollärare vilka tjänstgör som VFU-handledare till studenterna. För att möta efterfrågan från samhället på fler utbildade förskollärare ges förskolläraryrkesutbildningar med inslag av validering på distans såväl inom programområdet som genom uppdragsverksamheten. Lärande och undervisning erbjuds där i nya former där yrkesverksamma barnskötare ges möjlighet att tillgodoräkna sig tidigare erfarenheter.

Den nyligen inrättade forskningsplattformen *Lärande i samverkan* syftar till att utifrån praktiska och verksamhetsrelevanta forskningsbidrag bidra till att utveckla undervisningen i skola och förskola. Plattformen verkar även för att HKR ska vara en attraktiv och kreativ forskningsmiljö där praktiska och verksamhetsrelevanta forskningsknuten till lärarutbildningarna byggs upp, stärks och upprätthålls.

Upplägg och organisation av utbildningens kurser (se inledande beskrivning av utbildningen) erbjuder möjligheter att skapa en yrkesutbildning som håller samman yrke, ämne och forskning i ett för utbildningen och studenterna funktionellt sammanhang och med nära anknytning till kommande yrkesutövning.

VFU. VFU är en viktig del för studenterna att förberedas för förskolans föränderliga uppdrag. Progressionsplan för VFU har till syfte att synliggöra innehåll och fokus för lärande i respektive VFU-period samt hur perioderna relaterar till varandra för att säkerställa att studenterna är väl förberedda för arbetslivet. Genom VFU och fältdagar ges studenterna möjlighet att relatera aktuellt kursinnehåll till förskolans praktik, att pröva sin kommande lärarroll i en relevant verksamhet, ta del av förskolors erfarenheter och reflektera över sina egna möjligheter i relation till yrket. Fältdagar förekommer med anknytning till respektive kursinnehåll i verksamheter utanför förskolans ram. Syftet är att studenterna ska få erfarenheter av olika miljöer där barn vistas och lär. Programmet har en VFU-koordinator som har till uppgift att utarbeta strategier för att stärka och hålla samman den verksamhetsförlagda utbildningen samt upprätthålla en kommunikation mellan HKR och handledarna i förskolorna. Samtliga VFU-handledare inbjuds en gång per kurs och termin till VFU-handledardagar. Med utgångspunkt i utbildningens organisation och respektive kursinnehåll syftar handledardagarna till samverkan och utveckling av förskolläraryrkesutbildningen med studenternas yrkesutbildning i fokus. VFU-koordinatören organiserar och möter också en referensgrupp bestående av VFU-handledare från närliggande förskolor. Dessa möten avser att skapa ett nära samarbete med VFU-handledare, ta tillvara och utveckla såväl den beprövade erfarenheten som utbildningen, kopplad till VFU. Referensgruppen består av ett tiotal VFU-handledare som bistår och hjälper till att leda olika delar på handledardagar. Referensgruppen diskuterar och problematiserar VFU-frågor i relation till programmet och bidrar också med kunskap om förskolläraryrkets utveckling och de förändrade krav som ställs på förskolläraryrket. Sådan information tas om hand och bildar utgångspunkt för förändringar i VFU, inte minst i utvecklingen av de bedömningskriterier som studenterna bedöms emot i VFU.

Yrkesdeklaration. I en av de avslutande examinationsuppgifterna synliggör studenterna sin yrkesteorin och yrkesroll samt identifierar och argumenterar för sitt behov av ytterligare kunskaper för utveckling av sin pedagogiska kompetens relaterat till förskolans uppdrag och forskning. Denna uppgift kan utgöra underlag vid t.ex. en kommande anställningsintervju.

Ämnes- och ämnesdidaktiska studierna. I syfte att anpassa utbildningen till förskolans bildningstradition, till aktuella styrdokument och till förskollärares uppdrag förekommer inom ramen för varje kurs: ämnesfördjupande delar (att kunna om innehållet), ämnesdidaktiska perspektiv (att kunna undervisa barn om/i det aktuella innehållet) samt integrativa perspektiv (att kunna arbeta med ämnet genom tvärvetenskapliga projekt). Ämnes- och ämnesdidaktiska studierna har kopplingar till såväl UVK som VFU i respektive kurs.

Självständigt arbete med förankring i förskolans praktik. Hösten 2016 startade ett projekt med syftet att förankra studenternas självständiga arbeten i förskolans praktik. Projektet genomförs i samverkan med två pilotkommuner. Förskolor inom respektive kommun inbjuds att anmäla aktuella frågeställningar som de önskar hjälp med att belysa och få redskap att utveckla. Lärare med ansvar för de självständiga arbetena väljer ut lämpliga frågeställningar och projekt för studenters arbete därefter får studenterna anmäla sitt intresse för genomförande. Arbetena läggs upp och genomförs i samverkan med aktuella förskolor/förskollärare, presenteras och bedöms inom ramen för den aktuella kursen.

Nationell och regional samverkan. Högskolan Kristianstad ingår i en rad samverkansorgan med relevans för arbetslivsperspektivet: *Lärar-utbildningskonventet*, *Regionalt samverkansråd för skollagsstyrda verksamheter*, *Lärosäten Syd*. Samverkan sker också inom förskolläraryrket genom att yrkesverksamma förskollärare varje år bjuds in till en inspirationseftermiddag där tvärvetenskapliga möten och möten mellan forskning och samhälle är i fokus. Forskare från olika miljöer inom högskolan delar med sig av sin forskning. Studenternas VFU-handledare bjuds också in till handledarträffar i anslutning till aktuell VFU-period för utbildning och samtal kring pedagogik, ämnesdidaktik, metodik och bedömning. Externa föreläsare kan bjudas in att föreläsa för studenter i utbildningen och dessa representerar såväl förskolläraryrket, som skilda ämnen och aktuell forskning med relevans för studierna och den kommande yrkesrollen. Som exempel kan nämnas yrkesverksamma förskollärare, aktiva forskare samt representation från kultur- och naturinstitutioner i det omgivande samhället. Syftet med bredden är att ur olika perspektiv bidra till att belysa förskolläraryrkets utmaningar, möjligheter och utveckling.

Programrådet utgör också en regional samverkan då representanter för programmet, verksamheten och för studenterna möts en gång per termin för att diskutera programmets utveckling och stämma av mot verksamhetens riktning och behov.

Förskolläraryrket med inslag av validering. Som en del i arbetslivsperspektivet kan utbildningens valideringsprogram också lyftas. I förskolläraryrket med inslag av validering tas studenternas erfarenheter från arbetslivet tillvara och studenterna ges möjlighet att validera reell kompetens. Studenterna har en arbetsplats i förskolan där de arbetar parallellt med utbildningen vilket bidrar till integrering av arbetslivsperspektivet i utbildningen. Uppföljning sker genom kursutvärdering och kursutveckling där arbetslivsperspektiv är en del.

Alumnverksamhet relaterad till programmet. Tidigare har det vid HKR funnits en centralt administrerad alumnverksamhet. Fokus låg på att stärka relationerna med högskolans f.d. studenter. Denna centralt drivna verksamhet lades ner pga. för få intresserade alumner, men lever kvar vid enskilda program och årskullar i varierande omfattning. Inom förskolläraryrket finns en informell alumn-verksamhet. Det förekommer till exempel gästföreläsningar med f.d. studenter och som nyligen tagit examen. Den referensgrupp som består av VFU-handledare som finns kopplad till utbildningens VFU består också av före detta studenter vid förskolläraryrket och som nu i egenskap av yrkesverksamma förskollärare bidrar till utvecklingen av VFU:n i programmet. Syftet med dessa inslag i utbildningen är att de ska bidra till att föra samman den kommande yrkesrollen med utbildningen samt att de ska utgöra forum för erfarenhetsutbyte mellan studenter, lärare och nyexaminerade studenter och deras möte med förskolans verksamhet. En så kallad yrkesdag planeras och genomförs varje år. Där inbjuds yrkesverksamma chefer och kollegor från förskolans verksamhet och närliggande samverkansmiljöer som exempelvis förskollärare som arbetar med nyanlända barn. Detta avser att förbereda studenterna på den föränderlighet som pågår i verksamheterna.

Systematisk uppföljning av arbetsliv och samverkan

Arbetslivsperspektivet följs upp i en årligen genomförd programutvärdering där bl.a. studenternas upplevelse av arbetslivsperspektivet inom utbildningen utvärderas. Arbetslivsperspektivet tydliggörs också i VFU-organisationens systematiska kvalitetsarbete. För att säkra kvaliteten på VFU-platserna har HKR kommunsamordnarträffar en gång per termin där alla VFU-samordnare i avtalskommunerna och från friskolor som tar emot våra studenter bjuds in. Agendan på träffarna kan vara VFU-placeringar, nya uppdateringar i systemet VFU-studieplanering, programpresentation av programansvarig, aktuell VFU-forskning med fokus på handledning, presentation av utvecklingsarbeten från HKR.

Samverkansaktiviteter följs upp i de samordningsorgan som finns, med omgivande samhälle och skolhuvudmän programansvarig och kursansvariga, med studentgruppen vid dialogmöte samt med programrådet. Utfallet bearbetas i respektive grupp, sammanställs och åtgärder föreslås. Åtgärderna beslutas i programgruppen och åtgärdsplan upprättas. Åtgärdsplanen ligger därefter till grund vid upprättande av utvecklingsplan för kommande år och för budgetäskanden.

Analys och värdering av arbetsliv och samverkan

VFU-verksamheten utgår från tre fördjupande men också samverkande perspektiv; yrke, ämne och forskning. De bidrar till att stärka studenternas professionsutveckling och förberedelse för arbetslivet. En styrka är också att

studenterna har tre olika placeringar under sin totala VFU. Variation av pedagogiska förskole-/förskoleklassmiljöer bidrar till att studenterna får erfarenheter från olika pedagogiska miljöer med fokus på till exempel barns ålder, kulturella aspekter, verksamhetsformer och möte med olika VFU-handledare. Utbildningens olika forum bidrar till att arbetslivsperspektivet ingår som en regelbunden referens i relation till utvärderingars utfall och till beslut som rör utveckling. Den avslutande examinationsuppgiften där yrkesroll och yrketeori synliggörs kan användas för det kommande arbetslivet.

Inom ramen för varje kurs inbjuds till handledardagar. Handledarna deltar dock inte alltid i den utsträckning som vore önskvärt, vilket upplevs försvåra behovet av gemensamma diskussioner och de beslut som rör specifika kurser/moment. Förhoppningen är att såväl programråd som den referensgrupp för VFU som bildats på initiativ av VFU-koordinator och med verksam VFU-handledare som deltagare ska bidra till att stärka VFU-handledares inflytande över utbildningens upplägg och innehåll. Dessutom kan de bidra till ökad närvaro vid handledardagar samt till att finna nya forum för samverkan. Förskolläro-utbildningen har inte under uppbyggnadsfasen av den utbildning som startade 2011 och i nuläget prioriterat utvecklingen av en alumni-verksamhet. Inom programmet ses en kommande alumni-verksamhet som värdefull och ett möjligt upplägg är en diskussion på agendan för kommande verksamhetsperioder. En programnära alumni-verksamhet kan bidra till att fler mötesplatser skapas mellan yrkesverksamma, studenter och utbildning vilket kan inverka gynnsamt på såväl utbildningens som professionens utveckling.

Intentionen är vidare att den forskning som bedrivs inom programmet ska vara utbildnings- och verksamhetsnära och bidra till såväl utbildningens som professionens utveckling och att de samverkansforum som finns ska inspirera till fler samverkansprojekt som gagnar såväl utbildning som profession. En förhoppning är att pågående projekt som rör förankring av studenternas självständiga arbeten i förskolans praktik ska kunna utgöra en dörröppnare i den riktningen. Ett positivt utfall av detta ses redan, när projektet nu genomförs för andra gången, genom att antalet deltagande förskolor ökat avsevärt från två till tjugo. De självständiga arbetena som genomförs inom ramen för detta projekt bidrar till ett närmande mellan profession och utbildning ur perspektiv som rör synliggörande av och kunskapsutveckling kring aktuella frågor och behov.

De regelbundna och systematiska utvärderingar och den uppföljning av arbetet som sker via resultatet i genomförda kurs- och programutvärderingar samt uppföljande budget- och programdialoger ses som betydelsefulla redskap för arbetets fortskridande och indikatorer på uppmätt kvalitet.